

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

KENTSEL SİYASET BAĞLAMINDA YEREL BASIN:
MERSİN ÖRNEĞİ

Kandemir ATÇEKEN

Danışman
Doç. Dr. Serdar Ulaş BAYRAKTAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2013

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Kandemir ATÇEKEN tarafından hazırlanan “Kentsel Siyaset Bağlamında Yerel Basın: Mersin Örneği” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Doç. Dr. S. Ulaş BAYRAKTAR
(Danışman)

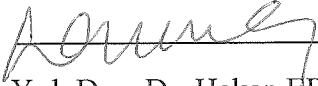

Üye

Doç. Dr. Hacı KURT

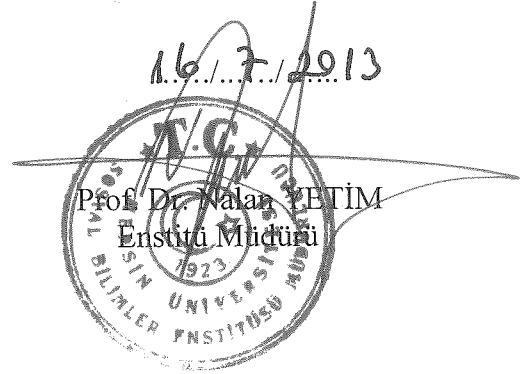
Üye

Yrd. Doç. Dr. Hakan ERKILIÇ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

16.7.2013

ÖNSÖZ

Yaklaşık iki yıl süren bu tez sürecine başlamamdaki en önemli etken, kent ölçeğinde basın-siyaset ilişkisini anlayabilme ve tezimin demokrasi ile ilgili çalışmalara yeni bir tartışma alanı sağlayabileceğine ilişkin düşüncemdir. Ayrıca, arkadaşlarımla Mersin’de eksikliği hissedilen bir kent dergisini hayata geçirmeye çalışırken edindiğim bilgi birikimi, deneyim ve zorlukların da bir hayli faydası oldu.

Diğer önemli bir etken, tezimin başından sonuna kadar gösterdiği özen ve yapıcı eleştirileriyle en büyük desteği sunan tez danışmanım olmuştur. Bu noktada yaşam ve deneyimlerini arkadaşça paylaşarak beni gelecek akademik kariyerime motive eden S. Ulaş Bayraktar’a, değerli görüşleri ve eleştirileri ile tezin oluşmasına katkıda bulunan jüri üyelerine ve yaşadığım akademik zorluklarda beni sahiplenerek, tezime odaklanabilmeme yardımcı olan tüm Kamu Yönetimi Bölümü hocalarıma, çalışma sırasında gazetecilik bölümüne ilişkin bilgi eksikliklerimi büyük bir özveriyle gidermeye çalışan ve ikinci tez danışmanım gibi emek veren Erhan Arslan’a, tezin istatistiksel kısımlarını hazırlamamda yardımcı olan Gülhan Orekiçi Temel’e teşekkür ederim. Bu çalışma sırasında bütün sıkıntılara ortak olan, beni bıkmadan usanmadan dinleyen araştırma görevlisi arkadaşlarıma, yine alan araştırmasında bana yardımcı olan yerel medya çalışanlarına ve mülakatlarda sorularımı içtenlikle cevaplayan ilgililere teşekkür ederim.

Son olarak, yaşam boyu kendi ayaklarım üzerinde durbilmem için, maddi manevi her türlü desteği sorgusuz sualsiz sunan ve hala ilgilerini üzerimden eksik etmeyen anneme, babama ve kız kardeşime ayrıca teşekkür ederim [(BAP-SOBE KYB(KA) 2012-8 YL].

ÖZET

Kentsel Siyaset Bağlamında Yerel Basın: Mersin Örneği

Çağımızda, hızlı kentleşme ve demokratikleşme, şehirleri politik güç ve denge paylaşımlarının en önemli merkezlerinden biri haline getirmiş, bu bağlamda yerel siyasetin kapsadığı konular genişlemiş ve bu sürece etki eden yerel aktörler kent siyasetinde daha etkin yer almaya başlamıştır.

Bugün kent insanı, yerel yönetimlerin çalışmalarına bireysel katılım sağlayarak, kentsel politikaların birlikte yaratılmasına ya da en azından alınan kararları etkileyerek, yerel demokrasinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Katılımcı demokrasi kavramıyla da ifade edilen bu demokratik yönetim modelinin uygulanabilmesi noktasında, yerel basına özellikle kent insanını bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma gibi önemli görevler düşmektedir. Yerel basın hem bu aktörlerden biri, hem de demokrasinin yerelde sürdürülebilmesi noktasında etkin bir kurum olmasına karşın, kendisinden beklenen işlevleri yeterli ölçüde yerine getiremediği düşünülmektedir.

Bu kapsamda çalışma, kentsel siyasetin işleyişinde önemli bir yeri olduğu düşünülen yerel basının, demokrasinin gelişmesine ne ölçüde katkı sağladığını saptamayı hedeflemektedir. Bu amaçla, kentsel siyasetle yerel basın arasındaki ilişkinin gözlemleneceği Mersin ili çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, Kentsel Siyaset, Yerel Demokrasi, Yerel Basın, Mersin

ABSTRACT

Local Press in the Context of Urban Politics: The Case of Mersin

Rapid urbanization and democratization efforts have rendered the city as one of the most important venues of the political power-sharing struggles. Thus, the issues of the local politics context have extended and the local actors who affected the process have had more important role in urban politics.

Nowadays, urban dwellers participate in activities of local administrations individually and assist in collective formation of urban policies or at least development of local democracy by affecting decisions taken. In terms of application of this democratic administration model, which is also referred to as participatory democracy, local press takes on important tasks like informing people or molding public opinion. Although local press is both one of these actors and effective institution which, supports to make democracy sustainable in local context, it is thought that local press isn't successful enough to carry out the expected function.

This study aims at revealing to what extent the local press that is considered to have an important role in performance of urban politics contributes in development of democracy. For this purpose, a case study will be conducted on the relation between urban politics and local press in Mersin.

Keywords: Urbanism, Urban Politics, Local Democracy, Local Press, Mersin

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
TABLOLAR LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM: KENTSEL SİYASET ve YEREL BASIN İLİŞKİSİ	4
I.1. Kentsel Siyaset	6
I.1.1. Aktör, Birey ve Devlet	8
I.1.2. Katılımcı Demokrasi ve Kentsel Siyaset	9
I.1.3. Türkiye’de Kentsel Siyaset.....	10
I.2. Basın	13
II.2.1. Ulusal Basın – Yerel Basın	13
II.2.2. Türkiye’de Yerel Basın	15
II. BÖLÜM: MERSİN’DE YEREL BASIN ve SİYASET İLİŞKİSİ	20
II.1. Mersin Tarihi	21
II.1.1. Sosyo-Ekonomik Yapısı	22
II.1.2. Sosyo-Politik Yapısı	25
II.2. Mersin Basını	28
II.3. Mersin’de Kentsel Siyaset ve Yerel Basına İlişkin Alan Araştırması	31
II.3. 1.Mersin’deki Yerel Gazetelerin Ulaşılabilirliği	31

II.3. 2.Mersin Basını'nın Yerel Aktörlerle İlişkisi	39
II.3. 1.Mersin Basını'nın Kent Gündemini Oluşturma Düzeyi	52
II.3. 2.Mersin'deki Yerel Gazetelere Haber Sonrası Geri Dönüş Düzeyi	57
III. BÖLÜM: YÖNTEM	61
III. 1. Araştırmanın Tanımı, Amacı Ve Önemi.....	61
III. 2. Araştırma Soruları ve Denenceleri.....	61
III. 3. Araştırma Yöntemi.....	63
SONUÇ	70
KAYNAKÇA.....	75

KISALTMALAR

AGC: Akdeniz Gazeteciler Cemiyet

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

AP: Adalet Partisi

BDP: Barış ve Demokrasi Partisi

BİK: Basın İlan Kurumu

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

DP: Demokrat Parti

DSP: Demokratik Sol Parti

DTP: Demokratik Türkiye Partisi

HADEP: Halkın Demokrasi Partisi

MDTO: Mersin Deniz ve Ticaret Odası

MGC: Mersin Gazeteciler Cemiyeti

MGD: Mersin Gazeteciler Derneği

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

MİY: Mersin İdman Yurdu

RP: Refah Partisi

RTG: Radyo Televizyon Gazete

SHP: Sosyaldemokrat Halkçı Parti

TGC: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Görüşülen Yerel Aktör ve Gazetecilerin Künyesi.....	64
Tablo 2. Mersin ve Çevresinde Faaliyet Gösteren Yerel Medya Kuruluşları Listesi.....	32
Tablo 3. Mersin Gazetelerinin Tiraj Oranları Karşılaştırması.....	36
Tablo 4. Haber Kategorisinin Siyasi Partilere Göre Dağılımı.....	46
Tablo 5. Haber Kategorisinin Yerel Yönetim Organlarına Göre Dağılımı.....	48
Tablo 6. Haber Kategorisinin Baskı Gruplarına Göre Dağılımı.....	49
Tablo 7. Haber Kategorisinin Merkezi Hükümet ve Bürokrasi Açısından Dağılımı.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İllere Göre Türkiyedeki Yerel Gazetelerin Günlük Fiili Satış Ortalamaları.....	17
Şekil 2. Gazete İçeriğinin Haber Konularına Göre Dağılımı	52
Şekil 3. Haberin Düzenlenme Biçimine Göre Dağılımı.....	53
Şekil 4. Üretim Bakımından Haber Kaynakları	55
Şekil 5. İncelenen İki Gazetenin Haber Kategorisi Oranı	45

GİRİŞ

Günümüzde yerel siyaset kavramı, yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyen bütün faktörlerin incelenmesini ifade eden, aynı zamanda kapsadığı konular ve bu sürece etki eden aktörlerin çeşitliliği göz önüne alındığında, çok geniş bir çalışma alanından beslenmektedir.

Kavram, sıklıkla merkezi hükümetlerin yereldeki politikalarına işaret etse de, zamanla kentte var olan iktidar mücadelesine ortak başka grupların da yer alması, kent ve siyaset ilişkisinin yasa koyucu ile onu uygulayanlar arasında süregiden dar bir siyaset tartışmasının daha kapsamlı boyutlarda incelenmesine olanak tanımaktadır. Bugün kent insanı, yerel yönetimlerin çalışmalarına bireysel katılım sağlayarak, kentsel politikaların birlikte yaratılmasına ya da en azından alınan kararları etkileyerek, yerel demokrasinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu şekilde, hemen her alanda artan yerelleşme taleplerinin sonucu olarak otoriter siyasal ve toplumsal örgütlenme modelleri, yerini demokratik yönetim modellerine bırakmaktadır. Katılımcı demokrasi kavramıyla da ifade edilen bu demokratik yönetim modelinin uygulanabilmesi noktasında, yerel basına önemli görevler düşmektedir. Yerel basın, kent siyaseti ve yaşamı ile ilgili yaptığı haberler aracılığıyla kamuoyunun bu konuları öğrenmesine ve tartışmasına imkân sağlar. Kent siyasetinde etkin tüm grupların yaptığı çalışmaları, yerele ait kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığı, yerel yönetim uygulamalarının kamusal çıkarlar doğrultusunda şekillenip şekillenmediği gibi konuları nasıl incelediği ise, kendisinden beklenen; haber verme, bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma gibi işlevleri ne ölçüde yerine getirdiği ile ilgilidir. Yerel basın - demokrasi ilişkisinde sıklıkla dile getirilen varsayım: “Temel işlevlerini yerine getiren, ekonomik sorunlarından arınmış, merkezi otoriteye bağlı kalmayan güçlü bir yerel basın, demokrasinin düzgün işlemesine yardımcı olur” (Gosselin, 2006: 12)

önermesidir. Fakat bu teorik önermeyi görgül olarak sınamak için elimizde ne yazık ki çok fazla veri bulunmamaktadır. Basın üzerine yapılan çalışmalar içerisinde, ulusal basın hakkında pek çok veriye kolaylıkla ulaşılabilirken, yerel basın üzerine tahminler ve temenniler üzerine bir ilişkilendirme söz konusudur. Yerel basın hem bu aktörlerden biri, hem de demokrasinin yerelde sürdürülebilmesi noktasında etkin bir kurum olmasına karşın literatürde yeteri kadar ilgi görmemiştir. Bu nedenle çalışma, kentsel siyasetin işleyişinde önemli bir yeri olduğu düşünülen yerel basının, demokrasinin gelişmesine ve sürdürülmesine ne ölçüde katkı sağladığını saptamayı hedeflemektedir.

Çalışmada bu önermeyi sınamak için; kentsel siyaset ve yerel basın ilişkisinin incelendiği birinci bölümde; tartışma daha genel hatlarıyla ortaya konmuş, yerel ölçekte devlet, sivil toplum, aktör ve birey ilişkisi çoğulcu yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ayrıca, bu kapsamda katılımcı ve çoğulcu bir demokrasinin nasıl kurgulanması gerektiği düşünülmüştür. Yine, Türkiye’de kentsel siyaset kavramının bugüne kadar hangi boyutlarda tartışıldığını anlayabilmek için, ülkenin kentleşme tarihi sosyo-ekonomik ve sosyo-politik açıdan değerlendirilmiştir. Aynı bölümde, ulusal ve yerel basın ayrımına değinilerek, yerel basının kentsel siyaset üzerindeki önemi ve demokrasinin gerçekleşmesi noktasında ne tür işlevleri olduğu tartışılmıştır. Çalışmanın belli bir kent ölçeğinde özgünlüğünü anlatan ikinci bölümde ise, araştırmanın yapıldığı Mersin ilinin neden seçildiği vurgulanarak, kentin sosyo-ekonomik ve sosyo-politik süreci değerlendirilmiştir. Çalışma’nın hipotezi; ulaşılabilirlik, sorunları kapsama genişliği, ilişkiler ve geri bildirim olmak üzere dört araştırma sorusu ile sınanmıştır¹. Araştırma

---

¹ Gosselin’in Komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde, demokrasinin güçlendirilmesinde yerel medyanın oynadığı rolü belirlemek için kullandığı araştırma sorularının, Türkiye’de ki yerel basın ölçeğine uyarlanması ile ortaya çıkarılmıştır (2006: 12).

sorularından ilki olan *ulaşılabilirlik* kısmında; Mersin basınının baskı sayısı, dağıtım, abonelik konuları üzerinden gazetelerin, yerele ne kadar dağıtıldığı ve mevcut tirajların, kent insanın gazeteleri takip edebilmesi için yeterli olup olmadığı sorgulanmıştır. İkinci olarak, *ilişkiler* kısmında; kent siyasetinde etkin olan baskı grupları, bireyler, seçilmişler ve atanmışlar ile yerel basın aktörleri arasındaki mülkiyet ve yakınlık ilişkisi sorgulanmak istenmiştir. Çünkü bu tür bir ilişkinin boyutu, yerel gazetelerin ne kadar bağımsız olduğunu, kent aktörlerinden kimleri çoğunlukla ve neden temsil ettiklerini anlamaya yardımcı olacaktır. Üçüncü olarak, *sorunları kapsama genişliği* kısmında; katılımcı bir demokrasi anlayışının yerel ölçekte yaygınlık kazanması için gerekli olan basının işlevlerinden, özellikle haber yapma, bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma gibi görevleri ne kadar yerine getirdiği incelenmiştir. Son olarak, *geri bildirim* kısmında; bir haber sonrası Mersin gazetelerine kamuoyundan ne düzeyde geri dönüşler olduğu öğrenilmek istenmiştir. Yerel gazetelerin kent genelinde ulaşılabilirliği ve çeşitli çevrelere yakınlığına bağlı olarak, bu geri bildirimlerin genellikle kimler tarafından ve nasıl yapıldığı incelenmiştir. Ayrıca, gazetelerin kent bilincini ve aidiyetini korumak için nasıl bir çaba içinde olduğu gözlemlenmiştir. Üçüncü bölümde ise, yerel basının kentsel siyasetle ilişkisi ve yerel düzeyde demokrasinin gelişimine ne ölçüde katkı sağlayabildiği, araştırma sorularının görgül olarak incelenmesinde kullanılan içerik analizi ve mülakatlardan elde edilen bilgilerle ortaya konmaya çalışılmıştır.

I. BÖLÜM: KENTSEL SİYASET ve YEREL BASIN İLİŞKİSİ

Türkiye'nin yerel siyaset ile basın tarihindeki en temel benzerlik, ikisinin de devlet ideolojisiyle uyumlu politikaların hayata geçirilmesinde araç olarak kullanılması olmuştur. Bu yüzden, her iki konuyla ilgili yapılan araştırmalarda değerlendirme ölçütü, genellikle merkez - yerel ilişkisi üzerinden tartışmaya açılmıştır. Yalnız, tartışmaların daha kapsayıcı irdelenmesi için; merkezi-yerel yönetim, baskı grupları, siyasi partiler, il özel idaresi, vatandaşlar boyutuyla ampirik ve Türkiye'nin farklı coğrafyalarını kapsayacak, karşılaştırmalı çalışmalarla, katılımcı demokrasi anlayışı çevresinde yeniden kurgulanması daha anlamlı olacaktır (Bayraktar, 2007: 188).

Gerçekten, ekonomik güç, toplumsal kültürel kaynakların bölüşümü ve politik iktidar mekanizmasına yakınlık ya da uzaklık açısından, sınıfsal ve diğer eşitsizlikler; kamusal sorunların yurttaş inisiyatifleriyle demokratik bir biçimde tartışılıp çözüme bağlanabilmesi gibi süreçler (Köker, 1997: 196) yalnız merkez-yerel ilişkisi ile çözülemeyecek boyutlardadır. Aynı zamanda bu konular, demokrasinin önünde duran temel sorunlar olarak da göze çarpmaktadır. İnsanların bu engelleri en dolaysız biçimde yaşadıkları, en derinden duyumsadıkları alan (Köker, 1997: 196) ise kentsel siyaset alanı olarak belirtilebilir. Bu tür sorunların etkin bir demokrasiye dönüşmesi ve geliştirilmesi için; kentsel siyasetin tartışma süreçlerine katılmak isteyen vatandaşların gereken bilgiye erişebilmesi ve tartışma süreçlerinin herkese açık hale getirilebilmesi önemlidir. Bu iletişim görevini yerine getirmek için kamusal bir görevi bulunan yerel basının, kendisinden beklenen bu işlevleri ne kadar yerine getirdiği demokrasi süreci ile paralellik taşır. Bu bağlamda yerel basın, bir yandan yöre insanına onun bir toplum içinde yaşadığı duygusunu vererek toplumsallaşmasını sağlarken, öte yandan da onun yerel kimliğini güçlendirmekte ve yaşadığı çevreye katılımını sağlayabilmektedir (Vural, 1999: 114).

Yayımladığı haberler, fotoğraflar, ele aldığı sorunlar, kentin gereksinimleri, kentteki kültürel ve sosyal etkinliklere ilişkin aktardığı bilgilerle; bireye, “yaşanan yer” duygusunu, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır (Gezgin, 2009: 236). Ayrıca, yerel basın, kentin tartışma süreçlerine bireyin katılımını teşvik etmek, siyaseti bir yaşam biçimi olarak kurgulamasını sağlamak noktasında, katılımcı demokratik rejimlerin önemli araçlarından biridir (Atabek, 2005: 48). Çünkü yerel basının hedef kitlesi, kentsel siyaset sürecinin tarafı olan bütün bütün aktör ve grupları merkeze alır. Bunlar aynı zamanda kent gündemini belirleyen ve kamuoyu oluşturan kesimlerdir. Onları, şu şekilde sıralamak mümkündür; aboneler ve gazeteyi satın alanlar, yörede yaşayanlar, valilik, emniyet müdürlüğü, belediyeler, kamu kurumları, haber, araştırma ve yorum üretiminde rolü ya da ayrıcalığı olan gruplar, meslek örgütleri, siyasi partiler, sendikalar, dernekler, rekabette olduğu diğer yayın kuruluşları ve reklam verenlerden oluşmaktadır (Vural, 1999: 111). Bu şekilde yerel basın, gündemine taşıyacağı haberler vasıtasıyla kenti yönetenlerle, söz sahibi olmak isteyenler arasındaki iletişim eksikliğini gidermeye yardımcı olmaktadır. Yerel basının, kent siyasetinin işleyişine yardımcı olabileceği konuları şu şekilde özetleyebiliriz:

Devletin etkinlikleri ve hükümet icraatlarını duyurmak, yerelde faaliyet gösteren her türlü kurumun çalışma ve faaliyetlerinin duyurulmasına çaba göstermek, onları kamu adına denetlemek, kent gündemini ilgilendiren belirli konularda kamuoyu oluşmasını sağlamak, kent kültürü ve bilincinin gelişmesine katkı sağlamak ve kentte demokrasi kültürünün yerleşmesine yardımcı olmaktır (Girgin, 2001: 49).

Bulduğu yerin toplumsal, siyasal ve kültürel olaylarını yansıtan yerel basın, bu özelliğinden ötürü kentsel siyasetin işleyişinde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yalnız, yerel düzeyde basının, bu tür haberleri ne şekilde sunacağı da önem taşımaktadır. Bu

noktada, ulusal basın için sayılan işlevleri, yerel basın için de kullanmak mümkündür. Bu işlevlerin başında, “haber ve bilgi verme” fonksiyonu gelmektedir. Böylece, kent insanını yaşadığı çevre ve gelişen olaylara karşı aydınlatmak, kanaatlerini sürdürmek ya da değiştirmesini sağlamak mümkündür (Vural, 1997: 113). Yine, demokrasinin bir gereği olarak yöneten-yönetilen ilişkisi çerçevesinde kamu hizmetlerinin sağlıklı ve doğru bir şekilde yapılıp yapılmadığını araştırmak yani “denetim ve eleştiri” görevi vardır (Büyükbaykal, 2005: 85; Vural, 1997: 117). Diğer önemli bir görevi de; çeşitli çevrelerin kanaatlerini yansıtarak topluma bildirilmesini, duyurulmasını, yayılmasını ve böylece bu kanaatlerin hem yönetenler üzerinde hem de yönetilenler üzerinde etkileşim sağlamasına yardımcı olmak, kısaca “kamuoyu oluşturma”ya yardımcı olmaktadır (Atabek, 2005: 49). Yine, bireyin kültürel yaşamını zenginleştirici ve kültürün yayılmasını sağlayıcı “eğitme ve eğlendirme” (Vural, 1997: 140) işlevi de basının görevlerinden bir tanesidir.

Sonuç olarak, birey - siyaset ilişkisinin en yakın hissedildiği ve gözlemlenebildiği yerin kentsel siyaset alanı olması, demokrasi pratiğinin de en kolay uygulanabileceği alanın yerel olduğunu göstermektedir (Vetter, 2002: 3). Bu anlamda, kendisi de bir aktör olan yerel basının, sadece kentin seçilmiş ve atanmışları hakkında değil, onların dışında yer alan birey, sivil toplum kuruluşları ve kentin diğer aktörleri hakkında da yaptığı haberlerde; açıklama, talep, istek ya da eleştirilerine yer verme boyutu, yasal-kuramsal bir çerçeveye sıkışmış demokrasi anlayışının, gerçek anlamda çoğulcu ve katılımcı bir yapıya kavuşabilmesinde önemli bir boşluğu doldurabilecektir.

I.1. Kentsel Siyaset

Kentsel siyaset kavramı, kentin nasıl düzenlenmesi, kaynakların nasıl dağıtılması ve kimler tarafından, ne şekilde yönetilmesi gerektiğini araştıran siyaset biliminin bir alt

dalıdır (Pierre, 2011: 1). Bu anlamda, kentleşme sürecini ve yerel birimleri ilgilendiren bütün etkinlikler ve politikalar kentsel siyasetin bir parçasıdır (Keleş, 2009: 111). Aslında, Türkiye’de daha sık kullanılan yerel siyaset kavramı, kente ilişkin bütün süreçleri kapsayan daha geniş bir kavram olarak ortaya çıkarken; kentsel siyaset, yerel siyasetten belirli bir mekânı merkeze almakla ayrılmaktadır (Alkan & Taş, 2007: 15-16). Bu yönüyle söz konusu ayrımı, genel olarak, bir kentin siyasi aktörleri ile yerel basın ilişkisi kentsel siyasetin konusu olurken, yerel basının işleyişini düzenleyen merkezi kurumlar ise yerel siyasetin ilgi alanına girmektedir, şeklinde özetleyebiliriz.

Kentsel siyaset, her ne kadar merkezi yönetimlerin kararlarıyla yakından ilişkili olsa da, yereldeki değişkenlerin daha kolay gözlemlenebilir ve diğer yerelliklerle karşılaştırılabilir olması açısından, araştırmacılara zengin bir çalışma alanı sağlar (Pierre, 2011: 3). Yalnız, kentlerin kendine özgü kültürü, ekonomisi ve sosyo-politik farklılıkları konuyla ilgili ortak bir teori oluşturmayı güçleştirmektedir (Pierre, 2011: 3). Bu bağlamda Keleş, kentsel siyaset konularının ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık gösterebildiğini söylemektedir (2009: 113). Gelişmiş ülkelerde kentsel siyaset konuları; kent yönetimlerinin akçal bunalımları, kentlerin yenilenmesine ve planlı gelişmesine ilişkin siyasal sorunlar, yerel ve özekselleşmiş odakları arasındaki ilişkiler ve çevre sorunlarının türlü yönlerini kapsayan bir süreci ifade eder (Keleş, 2009: 113). Gelişmekte olan ülkelerde ise bu süreçlerin aynı paralellikte olmadığı görülmüştür. Üçüncü dünya ülkeleri ya da gelişmekte olan ülkelerde, kent geçmişinin kısa olması ve yerel yönetimlerin görece zayıflığı yüzünden özerk olmayan, merkeze bağımlı bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerde kentsel siyaset konuları, gelişmiş ülkelerde yaşananların dışında, toplumsal ve ekonomik sorunların çeşitli boyutlarıyla da yüz yüze kalmaktadır (Ertürk & Sam, 2009: 25). Hızlı, dengesiz ve sağlıksız kentleşme sonucu ortaya çıkan; çevresel sorunlar, işsizlik ve

bölgelerarası dengesizlik, gecekondulaşma, marjinal sektörlerde yoğunlaşan istihdam ve bunun sonucu oluşan siyasal iktidarsızlıklar gibi sorunlar olduğu görülmektedir (Keleş, 2009: 114; Arslan & Doğan, 2004: 226–230). Kentsel siyaset gündemine ilişkin bu tür sorunlar, gelişmekte olan ülkelerde siyasallaştırılmaya [ve kullanılmaya] daha müsait bir ortam hazırlarken (Keleş, 2009: 115); gelişmiş ülkelerde kentte yaşayanların katılım sağlama isteklerini arttıran; çeşitli sivil toplum örgütleri, baskı grupları ve bireylerin de kent siyasetinde söz sahibi olabilmelerine imkân sağlar gözükmektedir.

I.1.1. Aktör, Birey ve Devlet

Günümüzde, kentsel siyasetin işleyişinde farklı çıkar gruplarının ortaya çıkması siyasal süreci de etkilemektedir. Kentsel değişimde, devlet faktörüne ek olarak etkin olan toplumsal sınıflar ve sermaye birikimi süreçleri (Şengül, 2000: 28), kararların tek merkezden verilmesini zorlaştırır hale getirmektedir.

Hunter'ın Atlanta örneğinde ortaya koyduğu gibi artık politik gücü elinde tutanlar, devlet eliti gibi yüksek oranda katmanlaşmış gruplar değildir (Judge, 1998: 15). Ya da Dahl (Judge, 1998: 15), “Who Governs” adlı kitabında tartıştığı gibi; [klasik temsili] demokraside oy vermenin dışında, başka unsurların da olduğunu ve bu mekanizmaları kimlerin yönettiğini sorgular. Bu türden çoğulcu olarak nitelendirebileceğimiz yaklaşımlar, kent üzerine alınan kararların artık çok aktörlü bir yapıda olduğu iddiasına dayanarak, bireyler ve birey temelli grupların siyasal davranışları ve bu davranışların devletin karar verme süreçleri üzerine etkisini incelemektedir (Şengül, 2001: 45). Yine güç ilişkilerinin karmaşıklaştığını ve herhangi bir grubun kent düzeyinde kararları tek başına alamayacağını savunan Rejim Teorisi (Stoker, 1995: 59), yerel karar alıcılarla özel sektör temsilcileri arasındaki etkileşimin üzerinde yoğunlaşmaktadırlar (Alkan & Taş, 2007: 47). Bu

yaklaşımın en ünlü yazarı Stone; kentin siyasi, iş ve toplum elitlerinin önemli kamusal amaçları gerçekleştirmek için çeşitli koalisyonlar kurabilmelerinin mümkün olduğunu ifade eder (Wolman, 1996: 168). Eşitlikçi veya eşitsiz kaynaklara sahip olsalar da siyasal sürecin belirlenmesinde, gruplar önemli rol oynamaktadır (Alkan & Taş, 2007: 63). Özellikle, büyük sermaye gruplarının ekonomi ve siyaset üzerindeki küresel, ulusal ve yerel düzeydeki etkileri yadsınamaz. Yine, devletin kurumsallaşma derecesi ve biçimi, siyasal yaşamın işleyişi ile ilgili yasal düzenlemeler, devletin ekonomideki yeri ve kalkınmada izlediği bölgesel politikalar yerel siyasette farklılaşmaya ve gelişme seyrine doğrudan ve dolaylı olarak etkilerde bulunmaktadır (Alkan & Taş, 2007: 72). Bugün, kent üzerinde karar verme mekanizmalarının çeşitlenmesi ve bu mekanizmaların işleyişine ortak olmak isteyen başka grupların da ortaya çıkması, kentsel siyaset alanının çalışma konularını çeşitlendirmiş ve yerel demokrasi ölçeğinde bu kararların nasıl alınması gerektiği tartışılmaya başlanmıştır.

I.1.2. Katılımcı Demokrasi ve Kentsel Siyaset

Günümüz dünyasında, toplumsal yaşamın ve düşünce biçimlerinin köklü değişim geçirdiği konusunda yaygın bir görüş birliği vardır (Tekeli, 1999: 7). Artık, halka ait olan egemenlik hakkının yalnız seçim dönemlerinde, halkın seçtiği kişi ya da kurullar tarafından kullanılması görüşüne dayanan klasik temsili demokrasi (Belli & Aydın, 2012: 136) kavramının yetersizliği tartışılmaktadır.

Klasik temsili demokrasi anlayışının yaşadığı tikanıklık sonucu ortaya çıkan katılımcı demokrasi kavramı, bu konuda ideal bir yaklaşım olarak düşünülmüştür. Katılımcı ve çoğulcu demokrasiyi genel olarak, bireylere kendileriyle ilgili kararlara katılabilme olanağının tanınması, seçim dışı yöntemlerle de ortak kararlara başvurulması

olarak özetleyebiliriz (Çukurçayır, 2000: 14). Adından da anlaşılacağı üzere, çoğulculuk ve katılımcılık temel kavramlardır. Burada çoğulculukla ifade edilen, her türlü düşüncenin ve tüm toplumsal katmanların demokratik platformlarda temsil edilebilmeleri, toplumsal kesimlerin her türlü hak ve çıkarlarını koruyabilmesidir (Öztekin, 2003: 67). Katılım boyutunda ise, ilk akla gelen seçimler olurken, insan yaşamıyla ilgili her türlü değer tartışılması için kullanılması (Çukurçayır, 2000: 112), kararların demokratik bir şekilde alınması için daha önemlidir. Artık, oy, temsil, seçim gibi anlayışlar eksikli bir demokrasinin yani “demokratura”nın simgeleri olarak görünürken, günümüzün ihtiyacı temsil kavramından koparak doğrudanlık olgusuna çekmektedir (Tekeli, 1999: 18).

Katılımcılık ve çoğulculuk ilkelerini teoride sosyal grupların çıkarını gözeten, kent ölçeğinde koordinasyon ve merkezi-yerel yönetimler arası ilişkileri düzenleyen bir yapıda olmasına rağmen, uygulamada yeteri kadar demokratik olamadığı düşünülmektedir (Polat & Aras, 2007: 177). Türkiye’de de 1980 sonrası ortaya çıkan ve 2000’li yıllarla birlikte önem kazanan yerelleşme ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi pratikleri, hizmetlerin en yakın yerel birim tarafından sağlanması ve yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi çabalarının bir sonucudur (Polat & Aras, 2007: 171). Fakat yıllardan beri süregiden iktidarın yerel üzerinde kurduğu çeşitli yasal kısıtlamalar ve vesayet ilişkisi; yerel grupların siyasal süreçlere eşitsiz katılımı ve vatandaşların tartışma süreçlerine katılabilmek için gereken bilgiye erişebilme imkânlarının yetersiz kalması, yerel siyasetin demokratik niteliğine gölge düşürmektedir.

I.1.3. Türkiye’de Kentsel Siyaset

Türkiye’nin kentleşme deneyimini, Osmanlı İmparatorluğu’nun batıya açılma ve kapitalistleşme süreciyle bağlantılı olarak, 19. yüzyılın başlarına kadar götürebiliriz.

İmparatorluğun heterojen yapısı dolayısıyla, çeşitli dönemlerde bazı düzenlemelere gidilmiştir. Nitekim 19. yy'ın ikinci yarısında, kent yönetiminin geleneksel yapısının yetersiz kalarak, belediyelerin kurulmaya başlanması bu değişimlerin sonucudur (Tekeli, 2011: 233).

Kurtuluş savaşı sonrasında ise, Türkiye Cumhuriyeti, dışa bağımlı bir ekonomiyi yadsımış; ulusal burjuvaziyi yaratmak ve bunun batıya açık kültürünü ve yaşam biçimini kurmak istemiştir (Tekeli, 2011: 233). Bu dönemde, yerel yönetimlerden, merkezi hükümetin devrimci siyasi projesine yönelik aidiyet bilinci yaratılması ya da en azından rıza üretimi sağlaması açısından önemli bir işlev görmesi beklenmekteydi (Bayraktar, 2012: 9). İlerleyen yıllarda da, devletin ekonomik ve siyasal alanda merkezi bir etkinliği söz konusudur. 1930-1946 yıllarının en belirgin özelliği, devletin tarım dışı alanlarda ana yatırımcı ve üretici unsur olarak sanayi birikimi için gerekli temellerin devlet tarafından yaratılmasını sağlamaktır (Güler, 1998: 157). Bu durum iktidarın el değiştirdiği çok partili dönemin ilk yıllarında da aynı şekilde devam etmiştir. Yerel eşrafın desteğini alarak iktidara gelen DP'de yerel yönetimlerin siyasi yönünü pek vurgulamadan, özellikle ticari hayatın canlandırılmasına yönelik imar ve altyapı çalışmalarına odaklanmıştır (Bayraktar, 2012: 10). 27 Mayıs İhtihali'nden sonra ve 1961 Anayasası'nın özgürlükçü atmosferinde bile, yerel yönetimlerin siyasal kurgusu ve işleyişinde çok anlamlı bir değişimin olduğu söylenemez (Bayraktar, 2012: 10). Yalnız bu süreçte, değişimin mekana yansımaları oldukça çarpıcıdır. 1960 yılında %26 olan kentsel nüfus oranı 1975'te %42'ye ulaşmıştır (Güler, 1998: 175). 1960'lardan beri kentleşme hızından dolayı artan hizmet talebi ve yerel yönetimlerin bu konuda etkisiz kalması, bir takım huzursuzlukların doğmasına neden olmuştur. Bu dönemde, merkezi politikalar yüzünden yerel eşrafın muhalefet etme fırsatı engeleniyor olsa da, boşluktan doğan enformel dayanışma ilişkileri ile yeni bir iktidar

alanının yavaş yavaş filizlenmesi (Bayraktar, 2012: 11), merkez-yerel ilişkisinde dengeleri değiştirmeye başlamıştır. Enformel dayanışma ilişkileri, bu döneme kadar halkın yönetimden uzak tutulması nedeniyle büyük ölçüde ayrıcalıklı kesimlerin çıkarına hizmet eden (Tekeli, 2011: 243) belediyelerin karşısına “Toplumcu Belediyecilik” adıyla anılan ve kısaca; kaynak yaratıcı, üretici, özgürlükçü bir anlayış doğmasına hizmet etmiştir (Bayraktar, 2012: 12). Yalnız, 1980 darbesi ile yerel yönetimler lehine değişen tablonun niteliğinde bir farklılaşma oldu. 1980’li yıllarda başlayan değişme sürecindeki en temel ayırım; Amerika, İngiltere gibi ülkelerde belirginleşen yeni sağ politikalarla birlikte, yerle daha fazla kaynak ve yetki artırımına gidilmesidir (Bayraktar, 2007: 180). Bu ilgi yerelleştirmenin nihahi bir amacı değil, özelleştirme politikalarının geliştirilmesi için düşünülmüştür (Güler, 1998: 185–186). Bu türlü özelleştirme politikaları ile merkezi ve yerel yönetimler, kendi görev tanımlarına giren hizmetleri üzerlerinden atarak, sermaye gruplarına devretmeye çalışmıştır. Bunun sonucu olarak 1990’lı yıllar, yerel karar süreçlerinde “çok aktörlü” mekanizmaları talep eden, özellikle ekonomik aktörlerin sistemde yerlerini almalarını karakterize eder, oldu (Güler, 1998: 192). “Çok aktörlü” yönetim sistemi, “yönetişim” (governance), adı verilen bu model, merkezi yönetim ile bağları gevşetilmiş yerel karar mekanizmalarında öncelikle sermaye gruplarına yer açmak üzere geliştirilmiş görünmektedir (Güler, 1998: 193).

Sonuç olarak, Osmanlı’dan günümüze kadar gelinen süreçte merkezi ve yerel yönetimler arasındaki iktidar ilişkisi bir çok kez değişmiş, bu değişiklikler kimi zaman Cumhuriyet’in ilk yıllarında olduğu gibi devrimlerin benimsetilmesi ya da merkezin yereli kontrol edebilmesi için sınırlı yetkilere sahip bir yerel kurgusu şeklinde tanımlanmış; kimi zaman da bu süreç sosyal demokratların 1970’lerde hayata geçirmeye çalıştığı “Toplumcu Belediyecilik” haline bürünmüş ya da 1980 sonrası olduğu gibi kentlerin rant paylaşımında

önemli bir mekan olduğu anlaşıldığında, sermaye grupları tarafından kontrol edilmeye çalışılmıştır.

I.2. Basın

Basın'ın tarihsel gelişimi ve günümüzdeki yerine değinmeden önce, basın kavramı hakkında kapsayıcı bir tanım yapmak gerekirse: süreli olarak yayımlanan, haber verme, bilgilendirme, eğlendirme ya da propaganda amacıyla içerisinde; makale, fıkra, deneme, sohbet, yorum, eleştiri gibi yazılara yer veren ve sanayi üretimi yöntemlerinden yararlanan yayınlara topluca verilen isim olarak özetleyebiliriz («AnaBritannica», 2004: 440; «Büyük Larousse», 1986: 1347; Salihpaşaoğlu, 2007: 11; Vural, 1999: 30; İnuğur, 2005: 21). Günümüzde çeşitli konulara (spor, ekonomi, siyaset, magazin) yönelik farklı ihtiyaçları karşılayan gazeteler çıkmakta; bu gazetelerden bir kısmı sınırları daha küçük bir bölgeyi hedef alırken, diğerleri ülke çapında, hatta uluslararası boyutta faaliyet göstermektedirler (Bodur, 1996: 29–30). Gazeteleri bu amaçlarına göre, ulusal ve yerel gazeteler diye ayırabiliriz.

II.2.1. Ulusal Basın – Yerel Basın

Ulusal gazeteler denilince her türlü siyasal, ekonomik, kültürel, sosyal haberleri, reklam ve ilanları ulusal ve uluslararası boyutta ele alan gazeteler anlaşılmaktadır. Ulusal basın, bir toplumdaki insanların çoğunluğunu ilgilendiren konulara yer veren ve yayınlarını yine nüfusun çoğunluğuna ulaştırabilecek, hizmet ağını oluşturmuş basın kuruluşudur. Sanayi Devrimi ile bağlantılı gelişen enformasyon sürecinde gazetecilik daha fazla özgürlük elde etmiş ve daha çok okuyucu kazanmış, bir meslek haline gelmiştir (Tokgöz, 2008: 55). 19. yy'ın ortalarından itibaren, seçkin gazetecilik anlayışından halka dönük ve kitle gazeteciliğine geçiş (Tokgöz, 2008: 56), basının toplum üzerindeki etkisini

arttırmıştır. Yalnız, bu olumlu süreç 20. yüzyıl içinde değişmiş, medya endüstrisinin basını da içine alan medya tekeline dönüşerek birleşmeleri bu dönem içerisinde yaşanmaya başlanmıştır (Tokgöz, 2008: 27). Gazeteciliğin günümüzdeki durumuna baktığımızda; son beş yıl içinde Avrupa’da gazete tirajlarının %5,2 oranında gerilediği biliniyor (Tokgöz, 2008: 80). İnternet patlamasının yanısıra, son beş yıl içinde metro ve tren istasyonlarında satılan bedava gazeteler, reklamlardan para kazanarak geleneksel gazetelerden okur çalıyorlar. Fransa’da halen en yüksek tirajlı gazeteler bedava satılan gazetelerdir. Bedava gazetelerin piyasadaki oranları, İspanya’da %51, Portekiz’de %33, İtalya’da ise %29’u buluyor (Tokgöz, 2008: 80). Türkiye’de basın tablosuna baktığımızda; BİK tiraj verilerine göre, bugün Türkiye’de toplam basımları 4-4.5 milyon kadar olan ulusal gazeteler, bütün yerleşim bölgelerine ulaştırılmaktadır. Yalnız bu rakam, ülke nüfusu ile karşılaştırıldığında bir hayli düşük kalmaktadır.

Gazeteler, çok geniş alanlara dağıtım yapabildikleri ve bu amaçla yayımlandıkları gibi, belirli bir yöre halkına ulaşmak ve o yörenin yerel konularıyla ilgilenmek amacıyla da yayınlanabilirler (Bodur, 1996: 38–39). Yerel basın; ülkenin çeşitli yörelerinde, özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il, ilçe ve beldelerde, günlük, haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayımlanan, yayımlandıkları yörenin haberlerini veren, sorunlarını dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aktarmayı hedefleyen yazılı basın organlarıdır (Girgin, 2001: 235). Yerel Basın, belirli bir bölgede yayınladığı haberi ulusal basına göre daha ayrıntılı inceleyebilmesi, kentle ilgili gündem oluşturabilmesi, kentin aktörlerini daha yakından tanıdığı için daha doğru habercilik yapabilmesi, yereldeki yöneticilerin kararlarını denetleyebilmesi ve eleştirebilmesi noktasında, kent yaşamı üzerinde önemli katkıları bulunmaktadır. Yalnız, Türkiye’de yerel basının ortaya çıkışından bu yana yöneticiler tarafından çeşitli uygulamalar ile baskı altında tutulmaya çalışılmaları, arz-talep

ilişkinini yaratamadığı için devletten aldığı destekle ayakta kalmaya çalışması dolayısıyla sıklıkla tartışma konusu olmaktadır.

II.2.2. Türkiye’de Yerel Basın

Osmanlı’da gazetecilik faaliyetlerinin başladığı dönem, Batı’da yaşanan gazetecilik pratiklerinden daha farklı bir sürecin ve ihtiyacın sonucu olmuştur. Avrupa’da gazeteciliğin ortaya çıkışı, tarihsel-toplumsal bir sürecin ürünü ve siyasal sisteme halkın katılımının bir sonucu olurken; Osmanlı’da devletin yapılanması içinde bürokratik mekanizma ile iletişim kurulması, onların eğitilmesi ve ilerleyen süreçte “halk”ın yaratılması için kullanılmıştır (Aydeniz, 2007: 10). İlk gazete olan Takvim-i Vekayi² ve yerel basının kurulmasına öncülük eden vilayet gazeteleri, ihtiyaç duyulan yeni toplumsal örgütlenme biçimine uygun bir iletişim sisteminin parçası olarak tasarlanmış; hükümet bildirimlerini ve kararlarını uzak vilayetlere ulaştırmak amacını asli görev olarak yerine getirmeye çalışmıştır (Çığ, 2007: 32). Amaç üst düzey yöneticilerin yeni düzenlemeleri öğrenmelerini sağlamak olmuştur (Aydeniz, 2007: 12). Osmanlı’da basının Batılı anlamda işlev görmesi ve devletten bağımsız olarak ortaya çıkması ancak 1860’tan sonra olmuştur. Hatta Tanzimat’la başlayan çağdaşlaşma süreci, basının önemli katkılarıyla hayata geçirilmiş; basın politik olduğu kadar, kültürel alanda da özgürlüğün, demokrasinin ve açık toplum olma özleminin en büyük destekçisi olmuştur (Duman, 2007: 87). 1908 yılında 2. Meşrutiyet’in ilan edilmesiyle birlikte bu durum devam etmiş; gerek yerel gerekse ulusal gazetelerin sayısında önemli bir artış görülmüştür. Yerel ve ulusal basın, tek düzelikten kurtulmuş ve devlet baskısının çok az olduğu düşünce platformlarına dönüşmüştür (Çığ, 2007: 50).

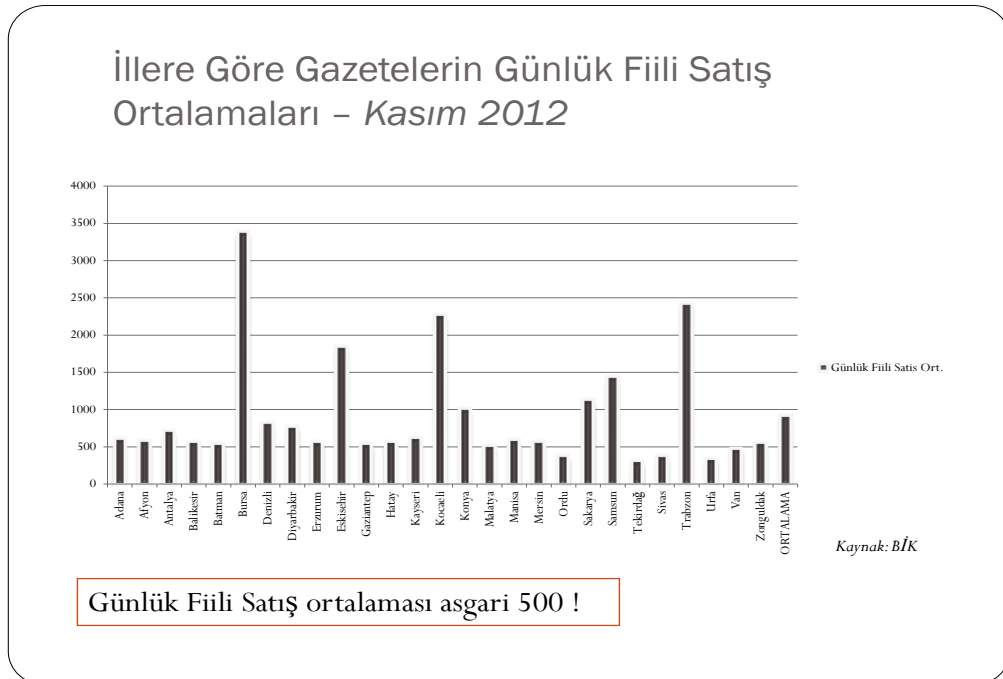
² Bugün, Takvim-i Vekayi gazetesi “Resmi Gazete” adı altında hala yayınlanmaya devam etmektedir (Erinç, 1999: 107)

Milli Mücadele döneminde, işgal kuvvetlerine karşı direnen ve büyük oranda birlik içinde bulunan yerel basın, Cumhuriyet'in ilanından sonra farklı yönelimlere girmiştir. Yeni rejimin yerleştirilmesi çabaları; ilkin henüz kaldırılmamış olan hilafeti destekleyen gazetelere, ardından da tek parti yönetimine muhalif tüm gazetelere yönelik sert tedbirlerin uygulanması sonucunu doğurmuştur (Topuz 1996, 80). Cumhuriyet sonrasında ayakta kalan vilayet gazetelerinin birçoğu özel gazeteciliğin özendirilmesi için kapatılmıştır (Aydeniz, 2007, ss 13–141). Çok partili sisteme geçilen 1946'dan beri, tek parti dönemin basını yönlendirme alışkanlığı (Demir 2008: 65–73) hala Türk basınının en önemli sorunu olmaya devam etmektedir. Bu sürecin her ne kadar 1980 sonrasında liberal politikalarla değişmeye başladığı görülse de, iktidar baskısıyla ezilen basının başı, bu kez de büyük sermayenin bu alana girmesiyle oluşan siyaset-basın-ticaret üçgeniyle ve bu sayede oluşan tekelleşmelerle derde girmiştir. Bugüne dek devlet yönetimine gelen iktidarların baskısı, ulusal basının güçlü yapısı ve ekonomik yetersizlikler yüzünden bir türlü gelişemeyen yerel basın, şimdilerde de tekelci sermayenin egemen olduğu ve özellikle küresel pazar politikalarının yürütüldüğü bir ortamda sorunlarla boğuşmaktadır (Erdoğan, 2007: 64).

Günümüzde, Türkiye'de yerel basının sıkıntıları medya sektöründe yaşanan bu makro değişim ile paralellik arz etmektedir. Bunların en başında; küresel değişimler, yeni sağ politikalarla birlikte medyanın tekelleşmesi ve özellikle devletlerin yerel basına verdiği desteği azaltarak, onları piyasa koşulları ile baş başa bırakması olarak sıralayabiliriz. Bu sıkıntıları yakından bilen ve yerel basın üzerine önemli çalışmalar yapan Demirkent'in (1997: 27–32) önemli bir saptaması vardır: "Türkiye'de yerel basın gerçekçi bir arz-talep dengesi üzerinde hizmet veren bir sektör değildir. Amacı gazete satmak değil, devletten resmi ilan geliri elde etmektir". Yerel basının daha etkin işleyen bir kurum olabilmesi için, kendi imkanlarıyla ayakta durabilmesi ve bağımsızlığını koruyabilmesi önem arz

etmektedir. Gerçekten yerel gazetelerin baskı oranlarındaki yetersizlik, reklam geliri elde etmedeki başarısızlıkları ve düzenli bir abonelik sistemi yaratamayışları, yerel basın ekonomik anlamda sıkıntıya düşürmekte ve yerel gazeteler yalnızca BİK'ten aldığı gelirlerle ayakta durmaya çalışmaktadır. Bu şekilde, yerel gazeteler gelirlerinin büyük bir kısmını merkezi hükümetlere bağlı kuruluşlardan aldığı için, yerel basının bir şekilde iktidara bağlı kaldığını söylebiliriz. Yine, yerel gazeteler belirli bir maliyeti resmi ilanlardan karşıladıkları için eski zihniyeti devam ettiren, yeniliklere kapalı aile şirketi şeklinde gazetecilik yapmaya devam etmektedirler. Diğer yandan, yerel basın sektöründe karlılığın çok az olduğu bir ortamda, başka iş alanlarında faaliyet gösteren kişi ya da şirketlerin bu sektöre girmesi, yerel basın hakkında kimi şüphelerin oluşmasına neden olmaktadır. O zaman, yerel gazetelerin bazılarının da siyasi ya da ekonomik bir çıkar elde etme amacı taşıdıkları için faaliyet göstermekte olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 1. İllere Göre Türkiyedeki Yerel Gazetelerin Günlük Fiili Satış Ortalamaları

Kaynakça: (BİK, 2012b)

Yerel basın üzerinde önemli bir etkisi olduğu bilinen BİK verilerinden hareketle, bahsedilen sıkıntıların biraz daha derinine inmek gereklidir. Bilgi edinme kanunu ile BİK'ten alınan bilgiye göre; 28 Şubat, 5 Eylül ve 1 Aralık 2012 tarihlerindeki düzenlemelerden önce, BİK'in İstanbul, Ankara ve İzmir illeri dışında faaliyet gösteren yerlerde günlük asgari fiili net satış şartı önceden 1.000 adet olarak uygulanmaktaydı; fakat yerel gazete sahiplerinden gelen tepkiler üzerine, bu oran 500 adet olarak yeniden düzenlemiştir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere; Bursa, Eskişehir, Kocaeli, Trabzon (köklü yerel basın geçmişi bulunan iller) dışında yerel gazetelerin tiraj oranı 500 adet ile sınırlıdır. Bu duruma, bayi satışlarından dağıtıcı firmaların aldığı ücret de eklendiğinde ve gazetelerin birim satış fiyatının çok düşük olduğu düşünüldüğünde, yerel basının gazete satışından hiçbir şekilde gelir elde edemeyecek olduğu ortadadır. Dolayısıyla, Türkiye genelinde faaliyet gösteren yerel gazetelerin büyük bir bölümü baskı oranlarını arttırmaya çalışmak bir yana düşürme gayreti içerisinde. Bu da, yerel gazetelerin büyük bir çoğunluğunun etkin bir gazetecilik yapma çabasında olmadığını göstermektedir.

Yerel basının yaşadığı sıkıntıları genelleştirmek gerekirse en başta ekonomik problemler yer alır. Yerel gazetelerin reklam geliri, abonelik ve baskı sayısı oranlarının istenilen ölçülerde olmayışı ekonomik kaygıları arttırmaktadır. Bu durumda, resmi ilanlar ve matbaacılık gibi işlerle ayakta durmaya çalışan, kalifiye eleman istihdam etmekte ve çalışanların maaşlarını ödemekte zorlanan, belirli yerlere dağıtımı yapılan ve kent genelinin tanımadığı bir yerel basın tablosu ortaya çıkmaktadır. Yerel basının yaşadığı bu türlü sıkıntılar çeşitli etik sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle, mülkiyet ilişkilerinde ortaya çıkan bu duruma en yaygın örnek aile şirketlerinin varlığıdır. Fiilen gazetecilik yapmayan eş, dost, akraba, benzerlerinin naylon kadrolarla sigortalı olarak çalıştırılmaları ve bu yolla sarı basın kartı sahibi olmaları sık karşılaşılan durumdur. Aynı

zamanda, gazete sahiplerinin çeşitli çıkar grupları ile kamuoyunu etkileyebilmek için çıkardıkları yerel gazeteler de mevcuttur. Bu tür gazeteler, özellikle ekonomik rant, reklam, propaganda ve siyasi amaçlı çıkmaktadır (Yılmaz, 2009: 138–140). Diğer bir sorun ise; BİK'den daha fazla pay alabilmek için aynı gazete sahibinin birden fazla gazete çıkarmasıdır.

Yerel basının yaşadığı sıkıntıların büyük benzeri, çalışmanın yapıldığı Mersin'de de yaşanmaktadır. Kentte faaliyet gösteren yerel gazetelerin büyük bir kısmında görünüm; gazeteciliğin temel işlevlerini yerine getirmekte zorlanan, resmi ilandan başka geliri bulunmayan, çeşitli çevrelerin baskılarına maruz kalan ve bir kısım gazete sahibi ya da gazetecilerin de kentin çeşitli ekonomik ve siyasi aktörleri ile çıkar ilişkileri içerisinde bulunduğu bir yerel basın tablosu ile karşılaşmaktayız.

II. BÖLÜM: MERSİN'DE YEREL BASIN ve SİYASET İLİŞKİSİ

Mersin kuruluşunun ilk yıllarında bir liman ve tarım kenti olarak, yalnız Türkiye açısından değil, bölge ülkeleri açısından da önemli bir pozisyona sahipti. Bu dönem içerisinde mekân olarak daha küçük; ama ekonomik olarak kendine yetebilen planlı bir kent görünümü çizmektedir. Özellikle 1980'lerden sonra Mersin, coğrafi konumunun da etkisiyle büyük değişimlere uğramaya başlamıştır. Günümüze kadar gelinen süreçte, dış ticaretin uğrak noktalarından biri olan kent, Ortadoğu'daki istikrarsızlıklardan zarar görmüş, Türkiye'nin 1990'ların başında yaşadığı ekonomik krizden etkilenerek, kentin ekonomik yapısı değişmiş ve ülkede yaşanan terör olaylarından sonra en fazla göç alan illerden birisi olmuştur.

Kentin yaşadığı bu değişimlere rağmen, Mersin, TÜİK (17-18: 2012) 'in illere göre 2011 yılı ithalat ve ihracat rakamlarında 12. sırada yer almakta ve hala ekonomik olarak Türkiye'nin güçlü ekonomilerinden birisi olarak görülmektedir. Fakat kent kendisini diğer kentlerden geri kalmış hissetmekte ve çeşitli dönemlerde ortaya çıkan; ama sonrasında yarım kalan “proje temelli” (Adıgüzel, 2004: 168) uygulamalarla planlama anlayışından uzak, belirli bir stratejisi olmayan hedeflerle yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Bugün Mersin, diğer kentlerle daha fazla yarışır hale gelmek için tarım ve lojistik değerinin yanına gıda, turizm ve inşaat sektörlerini de eklemiş, bu durumun bir sonucu olarak da kent üzerinde söz sahibi olmak isteyen yeni çıkar çevrelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Diğer yandan, göçle kente yeni gelen kesim, kendi mekânlarını ve dayanışma ağlarını yaratmış, neticesinde farklı sosyal baskı grupları ortaya çıkmıştır. Mersin'in bu özgün durumu, en çarpıcı biçimde kentin yerel siyaset ilişkisinde gözlemlenebilmektedir. Özellikle, on yılı aşkın süredir iktidarda olan AKP'nin yerel seçimlerde birçok ilin

belediye başkanlığını kazanmış olmasına rağmen, iktidarı süresince Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı kazanmamış olması çarpıcıdır. Bu durum; Türkiye'nin genel siyasetinde var olan basit bir sağ-sol ya da laik-muhafazakâr ayrımından değil, daha çok kentin mekânsal dağılımında etkin olan Yörük, Alevi, Kürt, Arap nüfusa göre değişkenlikler gösteren sosyo-kültürel farklılığından kaynaklanmaktadır. Kentin bu yönlü çeşitli kültürel, ekonomik ve politik özgünlüğü, Mersin'i Türkiye'deki birçok kentten ayırmakta ve üzerine daha fazla çalışma yapılması ihtiyacını doğurmaktadır.

Mersin üzerinde bir şekilde söz sahibi olan bu çevrelerin, kentin iktidar mücadelesinin neresinde yer aldığını, kararların hangi boyutlarda verildiğini, taleplerinin neler olduğunu anlayabilmek ve vatandaşların da bu sürece katılımına olanak sağlamak kentin demokratik işleyişi için önemlidir. Kentte, bu aktörlerin açıklamalarını duyuracak, faaliyetlerini denetleyecek, gerektiğinde eleştirecek ve bu şekliyle kamuoyunun oluşumuna katkı sağlayabilecek en önemli araç ise Mersin basını olarak göze çarpmaktadır.

II.1. Mersin Tarihi

Mersin'in tarihi, Anadolu Medeniyetlerinin en eski izlerini taşıyan Yumuktepe bölgesinde M.Ö. 5500-2000 yılları arasına dayanır. İlk, orta ve yeni çağda Küçük Asya'nın en eski meskûn bölgelerinden birisi KİLİKYA (Cilicie) bölgesidir (Develi, 1998: 14). Mersin, tarihi boyunca Romalılar ve Bizanslıların hakimiyetine girmiş, zaman zaman, Arap istilasına uğramış, XI. y.y.'da Selçukluların, XIV. y.y.'da Karamanoğulları ve Ramazanoğullarının ve XV. y.y.'da Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyetine girmiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 3637). I. Dünya Savaşında, Mondros Mütarekesiyle itilaf devletlerinin istilasına uğrayan Mersin, 1918 tarihinde İngilizler tarafından işgal edilmiş, sonrasında İngilizlerin çekilmesiyle Fransızların işgalinde kalmış, milli mücadele ile 3

Ocak 1922’de tekrar Türklerin hakimiyetine geçmiş ve 1924 yılında Mersin adıyla il olmuştur (Yavi & Yavi, 1998: 73–75).

II.1.1. Sosyo-Ekonomik Yapısı

Yaklaşık 150 yıllık kentsel gelişme tarihine sahip olan Mersin, Doğan’ın (2002) “Birkimin Hamalları” adlı kitabında neo-liberal politikaların dışsal sonuçları ve kente özgü gelişmelerle birlikte dört bölüme ayrılarak incelenmektedir.

İlk tarihsel aralık, kentin 1850’lerden I. Dünya Savaşı’na kadar süren hızlı oluşum ve gelişme dönemidir (Doğan, 2002: 181). Kent, 1855 yılında Çukurova’nın başlıca iskelesi haline gelmiştir. Çukurova’da pamuk tarımının yaygınlaştırılması, Adana-Mersin demiryolunun ve limanın varlığıyla, Çukurova’nın dışa açılan kapısı olmuştur (Oğuztimur, 2009: 1145). Mersin’in kentleşme tarihinin ikinci dönemi olan 1. Dünya Savaşı’ndan 1950’lere kadar süren yaklaşık 40 yıllık dönem içinde, kentin nüfusunda ve ekonomik canlılığında azalma meydana gelmiştir (Doğan, 2002: 186). Bunun nedeni, dış ticaretin yoğun olduğu ülkelerle yapılan savaş, savaşla birlikte yaşanan yıkım, yenilgi ve işgal ve Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı’nda azınlıkların bölgeden ayrılması ile azalan nitelikli işgücü ve ulusal burjuvazi yaratmaya dönük ekonomi politikalarıdır (Doğan, 2002: 186). Rum ve Ermeni tüccarların yerini Arap tüccarlar, kente yüzyılın başından itibaren gelmeye başlayan Yahudiler ve büyük kentlerden gelen Türk tüccarlar almıştır. Yalnız, Develi’nin aktarımına göre bölgedeki Türk asıllı tüccarların sayısı hala azınlık düzeyindedir (Develi, 2008: 184). Bu dönemde kurulan Mersin Ticaret Bankası (1929), Mersin Ticaret ve Zahire Borsası (1926), Mersin Liman İşletmesi imtiyazını alan Mersin Liman İşleri İnhisarı T.A.Ş. (1927) gibi kuruluşlar (Develi, 2008, ss 164 - 167) ulusal burjuvaziyi geliştirme ve güçlendirme amacına dönük işlev gören kuruluşlar olarak uzun süre görev yapmıştır (Doğan, 2002: 187). Bunların dışında kurulan Halkevi, Tüccar Kulübü (Develi, 2007: 198)

gibi kuruluşlar da kentte modern bir kültürün gelişmesine katkıda bulunmuştur (Doğan, 2002: 189). Bu dönem içerisinde Mersin, ekonomik ve sosyal açıdan İzmir ve İstanbul gibi kentlerle yarışır duruma gelmiştir.

Dışa açılmayla birlikte ticaretin arttığı, 1961’de hizmete giren yeni limanla ve ülke genelinde geçerli olan ithal ikamesine dayalı sermaye birikim tarzı ile birlikte ekonominin canlandığı ve kent nüfusunun hızla arttığı üçüncü dönem aralığı 1950-1980 yıllarıdır (Doğan, 2002: 189). 1960’lı yıllar, modern limanın yapımının tamamlanması nedeniyle, kentin ekonomik anlamda yeni bir canlanma dönemine girdiği dönem olmuştur (Levent, 2009: 1131). Bu dönem içerisinde, Beyrut kentinin Doğu Akdeniz içerisinde önemini yitirmeye başlaması, taşımacılık ve ticaretin kısmen de olsa Beyrut’tan Mersin’e kayması, İran-İrak savaşı gibi dışsal politik dinamikler (Levent, 2009: 1131), ilerleyen dönemde Serbest Bölge’nin açılması (1987) ve Çukurova’da hızla gelişen sanayinin artan ihracat ve ithalat talepleri gibi içsel dinamikler 1980’li yıllarda Mersin’deki ekonomik canlılığın ve kentin yeniden Ortadoğu için önemli bir ticaret merkezi haline gelmesinin arkasında yatan temel nedenlerdir (Levent, 2009: 1131).

Doğan’ın son dönem aralığı olarak belirlediği neo-liberal politikaların önemli ölçüde etkilediği, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan yoğun nüfus akımının olduğu kabaca 1980’lerden günümüze kadar değerlendirdiği süreci, 2000’ler sonrası özellikle AKP iktidarı ve özellikle bölgeyi yakından ilgilendiren Suriye iç savaşı ve yine Arap Baharı hareketleri bağlamında yeniden değerlendirmek gerekmektedir. Yalnız, bu meselelerin şu an devam ediyor olması konuyu bütünlüklü olarak yorumlamayı güçleştirmektedir. 1990’lı yıllarda kent ekonomisini ve sermaye birikim sürecini etkileyen ve Mersin’in 1970 ve 1980’lere göre ekonomik bir durgunluk içine girmesine neden olan dört önemli gelişmenin de anılması gerekir (Doğan, 2002: 220). Söz konusu gelişmeler; Körfez Krizi sonrası

Irak'a uygulanan ambargodan Orta Doğu ülkeleriyle dış ticaretinin uğrak noktası olan Mersin'in önemli ölçüde etkilenmesi, 1994'te Türkiye ekonomisinde yaşanan kriz ve 5 Nisan Kararları, dokumacılık sanayinin gerilemesi ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden kente yönelen hızlı göçtür (Doğan, 2002: 221). Mersin, ülkede yaşanan politik ve ekonomik krizlerden etkilenmiş, hem de Ortadoğu'da yaşanan uluslararası krizlerin sonucunda liman kenti olarak zarar görmüştür. Mersin'e iş bulma umudu ya da terör dolayısıyla artan göç dalgası, kentin ekonomik kimliğini önemli ölçüde etkilemiştir. Ulaştırma ve lojistik faaliyetleri yanında, ucuz iş gücüne dayalı emek pazarının oluşması, sanayileşmenin ivme kazanmasına ve ekonomik yapının önemli bileşenleri olan finans ve ticaret sektörünün hızla gelişmesine neden olmuştur (Levent, 2009: 1131). Yine, inşaat sektörü de kente yeni göç edenlerin ve kıyı kesimlerinde ikinci konut edinmek isteyenlerin talepleri çerçevesinde büyümüştür (Levent, 2009: 1131).

1990-1997 döneminde illerin nüfus artış hızları incelendiğinde, Mersin'deki nüfus artışı Akdeniz Bölgesi ve Türkiye geneline göre daha yüksek çıkmıştır (Özer, 2004: 26), (Çakır & Sarı, 2009: 1570). Mersin'deki göç hareketliliğinin yalnız ekonomik anlamda değil, toplumsal olarak da kentin yapısını değiştirdiği görülmektedir. Doğan'a (2002: 225) göre, bunun temel iki nedeni vardır. İlki, kentin hızlı ve yoğun göçü kaldıracak ekonomik canlılığa ve istihdam olanaklarına sahip olmaması, ikincisi ise sözü edilen göçmen kitlesinin göç etme nedenlerinden ve göç biçimlerinin niteliğinden dolayı kentte nasıl bir yaşam tarzı geliştireceklerine duyulan toplumsal ve kamusal merakıdır.

Bugün, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ile ilişkili birçok göstergesi halen diğer birçok Türk kentine göre daha iyi durumda olsa da, gelişme hızlandırılmamış ve ülke içerisinde net bir büyüme odağı haline geleyemeyen Mersin için, "geride kalma" sendromu olarak adlandırılabilir bu durum, 2000'li yıllara kadar kentin ekonomik yapısının genel

özeti gibidir (Levent, 2009: 1141). Mersin bu geride kalma sendromunu, 2006 yılında yürürlüğe koyduğu Mersin İnovasyon Stratejileri (RİS MERSİN) ile aşmaya çalışmış, bu proje ile gündeme gelebilecek yenilikçi stratejilerin, bölgenin kalkınması için bir araç olabileceğini ortaya koymuştur. Bu proje çerçevesinde öne çıkan üç sektör; lojistik, tarımda ve turizm olmuş (Levent, 2009: 1141), ama bu proje askıda kalmıştır.

Sonuç olarak, eskinin küçük bir liman şehri olmaktan çıkan Mersin; 1980'lerden itibaren dünya genelinde ortaya çıkan krizler, Ortadoğu'da yaşanan sorunlar, ülke politikaları ve kentin ekonomik her alanda Türkiye'nin önemli kentlerinden biri olmaya çalışması; kentin altyapı, rant, kentle bütünleşme, konut, gecekondulaşma gibi sorunları derinden yaşamasına neden olmuş. Bu duruma, ekonomik veya zorunlu sebeplerle kente göç edenlerin eklenmesi, kentin daha önceki yerleşimcilerinin varlığı ile birlikte sosyopolitik yapısı da değişime uğramıştır.

II.1.2. Sosyo-Politik Yapısı

1980 sonrası, yerel siyasetin yetki ve ekonomik bakımdan ulusal siyasetten göreceli bağımsızlaşmaya başladığı ve kentlerin kendine özgü dinamiklerini ortaya çıkardığı bir dönem olmuştur. Bu özgünlüğün Mersin'deki yansımalarını görmek için kentin sosyo-ekonomik tarihine ilişkin değerlendirmelerin ardından politik özgünlüğüne de bakmak gerekir. Her ne kadar, yerel iktidar mücadelesine seçilmiş ve atanmışların dışında başka grupların da dahil edilerek tartışılması gerekliliği bilinse de, siyasal mücadelenin temel boyutlarını ortaya çıkarmak açısından yerel seçimlere göz atmak anlamlı görünmektedir.

1950'den günümüze Türkiye'nin siyasal yaşamında sağ siyaset geleneği etkin görünürken bazı istisnalar dışında Mersin'de de aynı durum söz konusudur (Arslan, 2009a: 1704). Öte yandan solun Mersin'in siyasi yapısı içinde elde ettiği seçmen desteği

Türkiye’de olduğu gibi inişli çıkışlıdır (Arslan, 2009a: 1705). Fakat milletvekili seçimlerindeki tablonun aksine, özellikle Büyükşehir Belediye Başkanlığı yarışı kentin farklılığını ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, 2004 yerel seçimleri Türkiye solu için tarihi bir hezimetle sonuçlanırken, Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinde sol büyük bir başarı elde etmiştir.

Türkiye’de yerel seçimlerin daha düzenli yapılmaya başlandığı 1963 ve 1968 yıllarında seçimleri AP kazanmıştır. 1973 seçimlerinde ise, Türkiye genelinde, sağ partiler oy kaybetmeye başlamıştır. Oyların yelpazeye dağılımı bağlamında Mersin yerel seçim sonuçları incelendiğinde; il genel meclisi seçimlerinin galibi sağ partilerken, kent merkezinde %27 oranında ezici bir üstünlükle sol partiler üstünlük kazanmıştır. 1977 seçimlerinde CHP düzenli gelişimini sürdürmüştür. 1984 seçimlerinde 12 Eylül ara rejiminden sonra, sağ partiler kendini toparlamış, oylarını arttırmış ve bu gücünü Mersin genelinde de sürdürmüştür. 1989 seçimlerinde, Mersin il genelinin siyasi yapısında da sağ partiler ağırlığını korumayı başarmıştır. 1994 seçimleri, SHP dramatik bir düşüş yaşarken RP yükseliş eğilimi sergiler. Bu tablo, Mersin il genel meclisi açısından Türkiye’de olduğu gibidir. 1999 seçimleri ANAP dışında DSP, CHP, HADEP, MHP kent merkezinde birbirine çok yakın oylar almıştır. Burada asıl dikkat edilmesi gereken nokta, 1994 yılı yerel seçimlerinde il genelinde %14.22 oy alan MHP’nin 1999 yılı yerel seçimlerde %29.41 oy almasıdır. Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan HADEP ise, 1999 yılında %17.48 oy almıştır (Arslan, 2009b, ss 1753-1764). 2004 seçimlerinde ise, sağ partiler son 40 yılın en büyük kazanımını elde etmiş, sol ise %26.33 bir oranla, 1963’ten bu yana en büyük yenilgisini almıştır. Buna rağmen, Mersin’de sağın yükseliş trendi gerçekleşmemiş, sol partiler %57’nin üzerinde oy almıştır. Bu, 1977’den bu yana solun kentte elde ettiği en

büyük seçmen desteğidir (Arslan, 2009b: 1753-1764). Bu durum, Türkiye'nin tersi şekilde Mersin'de solun zaferi ile sonuçlanması bakımından hayli ilginçtir.

Mersin; ekonomik ve sosyo-politik özgünlüğü dolayısıyla özellikle 1990'ların ortasından itibaren, yerel seçimlerde, ülke genelinden farklı bir tablonun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu tabloyu, 2009 yılı yerel seçimleri üzerinden coğrafi olarak izlediğimizde daha çarpıcı sonuçlara ulaşmak mümkün gözükmektedir. Konuyla ilgili bir çalışma, kent genelinde hangi partinin en çok oyu aldığından bir adım öteye geçerek, mahalle bazında hangi partilerin öne çıktığını gözlemlemiştir. Kent'in yerel siyaset çözümlemesinde nicel büyüklüğünden çok nitel çeşitliliğine vurgu yapılmış ve 1980'lerden bu yana yoğun olarak göç alan kentin sakinleri çok farklı etnik ve dini gruplara aidiyetleri ile çok çeşitli bir nüfus yapısı sergilediği vurgulanmıştır (Bayraktar, 2011: 7). Gerçekten kent; Yörükler, Fellahlar, Levantenler derken 1990'lardan itibaren şehre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç etmek zorunda kalan göçmen grupların yerleşmesi ile birçok farklı kültüre ev sahipliği yapma şansına sahip olmuştur (Bayraktar, 2011: 8).

Çalışmada; Mersin'in 2009 il genel meclisi seçimlerinde kentin kuzeyinde MHP'nin, güneybatısında CHP'nin ve güneydoğusunda DTP (şimdi BDP) ile kısmen DSP'nin baskın olduğu görülmektedir (Bayraktar, 2011: 40). 1990 sonrası son yerel seçimlerde coğrafi olarak da izlenebildiği üzere; Güneydoğudaki Kürt kökenli göçmenlerin DTP, Arap Alevilerin DSP; tüm kuzeyde Yörük kökenlilerin MHP ve kuzeybatıdaki orta-üst sınıfların CHP'den yana oy kullandıkları görülmüş ve üç partinin etkinliği burada göze çarpmaktadır (Bayraktar, 2011: 40). Şu anki Büyükşehir Belediye Başkanı'nın ortalamanın üzerinde oy almasında, milliyetçi adayları destekleyen seçmenlerin DTP (BDP)'ye karşı Macit Özcan'a yönelmelerinin büyük rolü olduğu iddia edilmektedir (Bayraktar, 2011: 19). Bu türlü etnik ve sınıfsal bir yapılaşmanın sonucunu 2000 sonrası ülke genelinde,

milletvekili ve yerel seçimlerde en yüksek oyu alan AKP'nin kentte güçlenememesinin sebeplerinden biri olarak görmek mümkündür. Ayrıca, bir zaman Kazanlı'da DSP'den belediye başkanlığı yapan ve 2009 seçimlerinde ise DSP'den Akdeniz Belediyesi'ne aday olan Kenan Yıldırım'ın, bu partinin Türkiye genelinde çözülmesinden sonra dahi Mersin'de hatırı sayılır bir oy oranına sahip olması, kentteki siyasetin ulusal ölçekte karşılaşılamayacak boyuttaki özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Sonuçta; kentin çeşitli etnik ve sınıfsal grupları içerisinde barındırıyor olması ve bu grupların mekânsal olarak belirli yerlerde bulunmalarının en çarpıcı sonucu yerel seçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Kentin bu çeşitliliğini ortaya koyacak, farklı grup ve bireylerin talep, istek ve şikâyetlerini yansıtacak, yaptığı haberlerle kamuoyunun bilgilendirilmesini ve yerel aktörlerin yaptığı işlemlerin denetimini sağlayacak yerel basının bu iktidar mücadelesinde nasıl bir konumda olduğu, kentin demokrasi pratiğini anlamamıza yardımcı olacaktır.

II.2. Mersin Basını

Mersin'de ilk gazete 1877 yılında Müezzinzade Mehmet Tahir tarafından basılmış, sonrasında matbaa genişletilerek 1908 yılında *Tarsus* isimli gazete yayın hayatına başlamıştır (Bulut, 2007: 140). 1927 yılında yayın hayatından çekilen gazete, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin sözcülüğünü üstlenmiş, Milli Mücadeleyi destekleyen yazıları ve zengin içeriği ile kentte etkili olmuştur (Bulut, 2007: 140). Mehmet Fuat Akbaş Beyrut'dan getirttiği makine ve hurufatla *Yeni Mersin* gazetesini eski Türkçe olarak yayınlamaya başlar. *Tarsus* ve *Yeni Mersin* gazetelerinin 1928'e kadar eski Türkçe yayınlanan nüshaları bugün Milli Kütüphane arşivinde bulunmaktadır (Bulut, 2007: 140). 1930'lu yıllar Mersin ve Tarsus basınında gelişme yılları olarak tanımlanabilir. Tarsus'da *Gülele* ve *Tarsus*

gazeteleri yayınlarını sürdürürken; Mersin’de *Yeni Mersin*, *Akın*, *İçel Postası*, *Akın* ve *Ege* gazeteleri yayın hayatına devam etmektedir (Artan, 1996: 20-23). Bu dönemde *Yeni Mersin*, Mersin basının amiral gemisidir. O yıllarda Ömer Lütfi Oğuzcan, vali ve devlet bürokratları da *Yeni Mersin’in* yazarları arasındadır (Artan, 1996: 17). 1950’li yıllara gelindiğinde Mersin’de *Akın* kapanmış, Mehmet Fuat Akbaş vefat etmiş, *Yeni Mersin’in* yönetimi oğulları Besim Fuat Akbaş ve Müstak Akbaş’a geçmiştir. 1953’te Rıfat Özavcı, *Sabah Postası’nı* Mersin ve Tarsus’ta yayınlamaya başlamıştır. 1956’da Rahmi Yalın, *Hürses’i* yine aynı yıl Nevin-Nevzat Şumnu *Cenup Postası* gazetesini yayınlamaya başlamışlardır (Artan, 1996: 33-36). Genç iki arkadaş Kemal Tursunbay ve Kazım Erbil 1952’de *Hakimiyet* gazetesini yayınlamaya başlar (Bulut, 2007: 153). *Hakimiyet*, o günlerde yayın hayatına başlayıp bugün de günlük olarak yayın hayatını sürdüren en eski Mersin gazetesidir. 1958’de Nimet-İhsan Tufan çifti *Sonhaber’i* kurar. Nimet-İhsan Tufan’ın oğulları Tankut Tufan 1965 yılında *Sonhaber’in* başına geçer (Artan, 1996: 39). 1960’lı yıllarda panorama şöyle gözükmektedir: *Sonhaber*, *Yeni Mersin*, *Hakimiyet*, *Kerbela (Kurtuluş)*, *Cenup Postası*, *Hürses*, *Akdeniz* gazeteleri yayınlarını sürdürmektedirler (Artan, 1996: 36-38). 1970’li yılların ortalarına kadar Mersinli gazeteciler, Adana Gazeteciler Cemiyeti (AGC)’ne üyeyken, 1977 yılında Mersin Gazeteciler Derneği (MGD)’yi kurarak bu derneğe üye olurlar ve ilk başkanlığını Tankut Tufan yapar (Artan, 1996: 47). 1980’li yıllara gelindiğinde bu gazetelere Kamil Cömertler’in çıkardığı *Mersin Ticaret* ve Nural Emiroğlu’nun çıkardığı *Hakikat* gazeteleri eklenir. Bu arada çok sayıda kurumsal dergi ve gazeteler de yayınlanır (Bulut, 2007: 156). 1984’te bazı nedenlerle MGD’den ayrılan gazeteciler 1985 yılında Akdeniz Gazeteciler Cemiyeti (AGC)’ni kurmuşlardır.

Mersin’de 1990’lı yıllara kadar günlük, haftalık, iki haftalık olmak üzere 28 gazete mevcuttu. Bunların başlıcaları; *İçel Ekspres, Güney, Güneş, Yeni Gün, Çukurova, Yeni Haber, Çukurova Güneş* gazeteleridir (Bulut, 2007: 155). 1992 yılında bütün gazetecileri bir çatı altında toplama girişimi sonrasında, MGD ve AGC’nin Mersin Gazeteciler Cemiyeti (MGC) olarak değiştirilmesi ile tüm gazetecilerin bir araya gelmesi gerçekleştirilmiştir (Artan, 1996: 48). 1990’lı yıllarda gazete sayısı ortalama 30 civarına ulaşmıştır. 2000’li yıllarda ise, Mersin’in gazetecilik konusunda epey deneyime sahip ve çok sayıda gazetenin yayınlandığı bir il olarak geleneğini sürdürdüğü görülür (Bulut, 2007: 157). 1990-2000 yılları arası Mersin’de faaliyet gösteren gazeteler, daha çok altyapı ve teknolojik donanımlarını geliştirmek için çaba göstermişlerdir. 2000 yılı sonrasında bakıldığında, gazetecilik hayatına atılan başlıca gazeteler şunlardır; *Mersin Olay, Güneyde İmece, MTSO Haber, Bugün Mersin, Akdeniz Gazetesi...* olmak üzere 40’a yakın gazete yayınlanmış, bunların büyük bir kısmı hala varlıklarını sürdürmektedir (Bulut, 2007: 157–159). Bu yıllar içerisinde, Mersin Gazeteciler Cemiyeti (MGC), Anadolu Basın Birliği Mersin Şube Başkanlığı, Mersin Merkez Gazeteciler Derneği, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Mersin Temsilciliği adları altında basını ilgilendiren beş kuruluş yayın hayatını sürdürmektedir. Bugün Mersin Valiliği (2013) verilerine göre; Mersin ili genelinde 67 yerel gazete yayınlanmaktadır. Bu gazetelerin sekizi BİK tarafından resmi ilan almaya hak kazanmış vasıflı yerel gazeteler olarak adlandırılmaktadır. Bunlar; *Akdeniz, Çukurova, Güney, Haberci, Hakimiyet, Mersin, Mersin İmece, Yeni Güney* gazeteleridir.

II.3. Mersin’de Kentsel Siyaset ve Yerel Basına İlişkin Alan

Araştırması

Çalışma’nın yapılacağı Mersin kentinin, illere göre gelir sıralamasında ve Türkiye genelinde iller bazında basılan yerel gazeteler sıralamasında hep ilk on–onbeş il arasında yer aldığını göz önünde bulundurursak, Mersin basını üzerine yapılan araştırmaların oldukça yetersiz olduğunu görürüz. Diğer yandan, uygun iklimi ile bir tarım kenti, kültürel mirası ve doğası ile bir turizm kenti, bölgedeki sayılı limanlardan birine sahip olması ile lojistik alanda önemli bir şehir olan Mersin, sermayenin de dikkatini çekmiştir. Ayrıca, yerel seçim dönemlerinde sosyo–kültürel yapısı ile birkaç kilit şehirden birisi olması dolayısıyla, kentsel siyaset ve basın ilişkisinin ciddi bir görgül araştırmayla öncelikle tartışılması gereken illerden birisidir.

II.3. 1. Mersin’deki Yerel Gazetelerin Ulaşılabilirliği

Mersin basın tarihi 19. yy’ın sonlarına kadar uzanmasına rağmen, o döneme ait birçok gazetenin arşivine, hatta bazılarının nüshalarına dahi ulaşmak mümkün değil. Yine yakın bir tarihe kadar, gazetelerin tiraj sayısı ve dağıtım oranlarına ilişkin veriler bulunmadığından, yerel gazetelerin vatandaşlar açısından yaygınlığını araştırmak mümkün olmamıştır. Bu amaçla, Mersin basınının baskı sayısı, dağıtım ve abonelik konuları üzerinden vatandaşlara ne kadar ulaştırılabildiği sorgulanmak istenmiştir. Ayrıca, kentte faaliyet gösteren yerel medya kuruluşlarının kent genelinde ulaşılabilirliği ve sayısı bu kapsamda sorgulanmıştır.

Mersin ve çevresindeki medya organlarının genel görünümüne baktığımızda, kentte çok sayıda ve çeşitli içeriklerde faaliyet gösteren kuruluşun olduğunu görmekteyiz. Mersin

Valiliği'nin medya kuruluşları listesi üzerinden güncel verileri incelendiğinde çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Mersin ve Çevresinde Faaliyet Gösteren Yerel Medya Kuruluşları Listesi

-	KATEGORİ											
	BASIN										RADYO	TELEVİZYON
MERSİN YEREL MEDYASI	Dernek/ Cemiyet	Günlük Gazete	Haftalık Gazete	Onbeş günlük Gazete	Aylık Gazete	Üç Aylık Gazete	Meslek Örgütü yayınları	Dergi	İlçe Gazeteleri	Ulusal Gazetelerin Basın Temsilcilikleri	-	-
<i>Merkez</i>	5	9	40	5	11	1	21	15	-	19	14	7
<i>Tarsus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	7	-
<i>Anamur</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	4	7	3	-
<i>Bozyazı</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
<i>Erdemli</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6	4	-
<i>Gülnar</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
<i>Mut</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	2	-
<i>Silişke</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	3	10	3	-
<i>Toplam</i>	5	9	40	5	11	1	21	17	36	51	33	7

Kaynakça: (Mersin Valiliği, 2013)

Mersin'de faaliyet gösteren medya kuruluşlarının sayısına bakıldığında; kentte 7 televizyon kanalının olduğu, fakat sadece bir (Kanal 33) televizyon kanalının 2013'te uydudan da yayın yapmaya başladığı görülmektedir. Günümüzde, karasaldan faaliyet gösteren televizyon kanallarının sınırlı takip edildiği düşünüldüğünde; kentteki televizyonların çok izlenmediğini söyleyebiliriz. Yine, kent genelinde yayın yapan 33 radyo istasyonu bulunduğu görülmektedir. Mersin'de radyoların dinlenebilirliği üzerine bir araştırma olmasa da; yerel televizyonlar üzerine yapılan bir çalışmada, yerel televizyon kanallarının kent aidiyeti oluşturma ve kentlilik bilincini şekillendirme noktasında yetersiz kaldığı görülmektedir (Ünal, 2009: 1529). Mersin basınının sayısal durumuna göre; merkezde yayınlanan 9 günlük, 40 haftalık, 5 iki haftalık, 11 aylık ve 1 de üç aylık olmak üzere toplam 66 yerel gazete yayımlanmaktadır. Bunlardan 8'i BİK'ten resmi ilan almayı

hak eden vasıflı gazeteler sınıfına girmektedir. Ayrıca, kentte yayınlanan 15 dergi olduğu görülürken, 21 tane de mesleki örgüt yayını bulunmaktadır. Mersin ilçelerinde yayın yapan yerel gazetelerin geneline baktığımızda ise; Anamur'da 4, Bozyazı'da 1, Erdemli'de 4, Gülnar'da 1, Mut'ta 2, Silifke'de 3, Tarsus'ta 21 olmak üzere toplamda 36 günlük, haftalık, iki haftalık ya da aylık gazetenin yer aldığını görmekteyiz. Yalnız, *Mersin İmece* gazetesinin internet sitesinde verdiği bir haberde; “Gazetemiz çok yakında Anamur, Mut, Gülnar, Silifke, Aydıncık ve Bozyazı'daki okurlara da ulaşacak ve Mersin'in en geniş dağıtım ağına sahip gazetesi olacak” (Mersin İmece, 2013) diye bir duyurusu yer almaktadır. O zaman, Mersin'de yayınlanan BİK'in vasıflı gazete olarak adlandırdığı 8 gazeteden yalnız bir tanesinin bazı ilçelere de dağıtıldığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Mersin'de farklı zaman aralıklarında, ilçe gazeteleri hariç, yayınlanan 66 gazete olmasına karşın, sadece bir tanesinin kent çevresine de dağıtıldığı, ama bunun çok yetersiz olduğu görülmektedir. Son olarak, Türkiye'de birçok ilde TGC'nin yerel uzantısı bir tane cemiyetin bulunmasına karşın; Mersin'de basınla ilgili 5 farklı örgütün olması da Mersin basınındaki düzensizliğe işaret etmektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturan Mersin'deki basın geçmişi incelendiğinde bu gerilemenin ne zaman ve nasıl oluştuğuna dair önemli ipuçları elde edilmiştir.

Eskiden gazeteler, resmi ilanla değil kendi imkânları ile çıkarlardı. Zaten eskiden Mersin'de bu kadar gazete çıkmazdı. *Yeni Mersin*, *Güney* diye bir gazete çıkardı. O zaman İstanbul gazeteleri kente bir gün geç gelirdi. O boşluğu doldurmak için yerel gazeteler çıkardı. Mesela, Mersin nüfusu 30-40 bin iken *Ticaret Gazetesi* 3000 basar, derlerdi³.

---

³ A15, 13 Ocak 2013

Mersin’de 1950’lere kadar daha az sayıda gazete bulunmasına rağmen, gazetelerin çıkış amacının kentte ihtiyaç duyulan haber eksikliğini gidermek olduğunu söyleyebiliriz. *Ticaret Gazetesi’nin* tirajını nüfusa oranladığımızda, günümüzden daha yaygın dağıtıldığını görmekteyiz. 1950’li yıllarda, Mersin basınının kent insanına ulaşılabilirliği ve habercilik bakımından daha ciddi bir etkisi bulunmaktadır. “Eskiden Türkiye’de ulusal çapta yayın yapan gazetelerin taşralara geç gittiği dönemlerde yerel gazeteler çok daha anlamlı, etkili, okunabilir noktadaydı. Örneğin; *Son Haber* gazetesinin çok nitelikli sahipleri vardı. Deyim yerindeyse 5.000’e yakın dağıtıyordu”⁴.

Mülakat yapılan kişiler arasında gazetecilikle ilişkisi olan herkes, net bir tarih aralığında birleşme de 1980’li yıllara kadar etkin bir gazeteciliğin yapıldığı düşünülmektedir. “1930 ile 1970 arası inanılmaz bir gazetecilik vardı. Bütün bürokrasiyi hizaya sokan hesap soran, sorgulayan sonra ‘80 darbesi ile burada da bir tank geçmiş. Yerel basın kendi kabuğuna çekilmiş”⁵. Aynı zamanda, gazete okuma alışkanlığının da bu dönemde azaldığı belirtilmektedir. “12 Eylül öncesi 800 gazete satılıyordu. Mersin nüfusu yüz binlerdeydi. Şimdi nüfusu milyonlarla ifade ediliyor, 16 tane gazete var ama tirajı 400-500’lerdedir”⁶. Başka bir örnek de bu kanıtı doğrulamakta, bu dönemde abonelik oranlarının da düştüğünü belirtmektedir. “...‘80’e kadar benim 1600 abonem vardı. Tarsus’ta ulusal basın 4500 satarken ...’in 1200 abonesi vardı. ‘80 geldi silindir gibi sildi gitti.” .... ‘80’e kadar Mersin’in yerel gelişimini gazeteler sağladı desem yeridir. O zamanlar gazeteleri herkes ciddiye alıyordu”⁷.

---

⁴ A15, 13 Ocak 2013

⁵ A14, 19 Ocak 2013

⁶ A5, 12 Ocak 2013

⁷ A1, 19 Kasım 2012

1990'lı yılların sonları ise, Mersin basınının kentte etkisini yeniden göstermeye başladığı bir dönem olması açısından önemlidir.

Mersin'de, 2000'li yılların başlarından itibaren basında bir farklılaşma yaşanmış. Kırılma noktalarından birisi, *Yeni Gazete*⁸'nin kurulması olmuştur. İlk kez bayi dağıtımını gerçekleştiren ve renkli basılan bir gazete olmasından dolayı öne çıktı. Yine mali gücü sayesinde daha kurumsal olarak piyasaya girmişti. Çünkü o zamana kadar gazete sahibi olmak; uzun yıllar gazetecilik yapıp sonrasında gazete sahibi olanların ya da avukat, mühendis gibi sonradan gazeteci olma hevesiyle daha dar bütçeli şekilde bu işe girmeleriyle olmuştur. *Yeni Gazete* daha güçlü bir sermaye yapısıyla yayın hayatına başlamıştı.⁹

Diğer bir örnek ise, bu yıllarda basın alanında yaşanan teknolojik ilerlemelerle birlikte, Mersin'deki gazetelerin de teknik ve altyapı yeterliliğini geliştirmeye gayret ettiği görülmektedir. “2000’li yıllara kadar Mersin’de teknik ve altyapı yeterliliğine sahip gazete yoktu. Genellikle, siyah beyaz 4 sayfa, manşeti bile belli olmayan gazeteler vardı. Ben ulusalda görmek istediğim renkli manşeti olan gazeteleri görmek istedim. 1,5-2 yılda bunu gerçekleştirebildim”¹⁰, demektedir. Yine bu dönem içerisinde, gazetecilik yapma isteğinin de olduğu vurgulanmıştır: “Bir dönem var olan klasik anlayışın tersine, en azından bir gazetenin şehrin bütününe dağıtılması, muhalif görüşlere yer verilmesi gerektiği algısı kendisini hissettirdi”¹¹. Kentte gazetelerin etkin olma çabası, özellikle 1980’li yıllardan sonra neoliberal politikaların etkisiyle, küçültülen devlet aygıtının yerine, yerelin artan önemi ile açıklanabilir (Bayraktar, 2011). Örneğin, büyükşehirlerde özellikle 1990 sonrası,

---

⁸ Yeni Gündem Gazetesi, Tahir Özgür tarafından 2000 yılında kurulmuştur. Günlük tirajı 1000 adettir.

⁹A11, 23 Ekim 2012

¹⁰A10, 14 Kasım 2012

¹¹A11, 23 Ekim 2012

partilerin gösterdiği belediye başkanı adaylarının, seçim kampanyalarını, [...] yerel sorunlar ve yerel politikalar üzerine kurdukları ve bu şekilde medyanın ilgisini cezbederek kentli kamuoyunun ilgisini çekmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir (Erder & İncioğlu, 2004: 539). Aslında, Türkiye’de yaşanan bu sürecin biraz gecikmeli olarak, Mersin basınına da etkilemiş olduğu ve iktidara ortak birey ya da grupların basını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemeye çalıştığı görülmektedir. Mesela, Mersin basını ile ilgili yapılan bir çalışmada, kentte faaliyet gösteren basın örgütleri arasında dayanışma olmadığı ve çeşitli anlaşmazlıkların olduğu ifade edilmektedir (Güleç, 2005:110). Bu dönem, kentin iktidar mücadelesinde, çeşitli çevrelerin basın üzerinde daha etkin olmak istediği ve bir şekilde onların parçalanmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilgili MGC’nin başkanlığını yapan Ahmet Ünal: “Kent’in o büyüme hızıyla birlikte, biz de revizyona uğradık, biz de bazı değerlerimizi kaybettik” (Mersinistikbal.net, 2009) diye açıklamada bulunduğu bir gazete haberinde, basın örgütlerinin benzer bir nedenden ötürü sayılarının arttığına dikkat çekmiştir.

Tablo 2. Mersin Gazetelerinin Tiraj Oranları Karşılaştırması

Gazete Adı	Günlük Fiili Satış Ortalaması/Adet (Kasım 2012)	Günlük Fiili Satış Ortalaması /Adet (Mayıs 2013)
1- Akdeniz	550	521
2- Çukurova	568	549
3- Güney	563	618
4- Haberci	572	599
5- Hakimiyet	569	568
6- Mersin	589	522
7- Mersin İmece	609	540
8- Yeni Güney	562	518
9- Akdeniz Olay	560	-
10- Anadolu	516	-
11- Bugün Mersin	578	-
12- Manşet	540	-
13- Yenigün	557	-
14- İçel Ekspres	603	-
15- Manşet	540	-
16- Mersin Kadın	574	-

Kaynakça: (BİK, 2013), (BİK, 2012c)

Mersin basınına ilişkin geçmiş dönem anlatımlarda, yerel gazetelerin günümüze oranla daha etkin ve ulaşılabilir olduğunu görmekteyiz. 1990 sonrası, bir dönem, kentte faaliyet gösteren gazetelerin daha etkin olmaya çalıştıkları düşünülse de, bugün sürekli artan kent nüfusuna oranla, çok yetersiz tiraja sahip ve sadece belirli dağıtım noktalarına ulaşan yerel gazetelerin kent üzerinde pek bir etkisinin olmadığı düşünülmektedir. Yerel gazetelerin, kent geneline dağıtımı ve tirajıyla ilgili en büyük sıkıntı ekonomik nedenlerden kaynaklandığı düşünüldüğünden; BİK'ten yardım alabilmeye hak kazanan¹² 16 gazete, yerel gazete sahiplerinin de isteğiyle, Mersin'de Aralık ayı başında birleşme kararı almıştır (BİK, 2012d). Bu durumda, her bir gazete bu vasıfları tek tek yerine getirmek zorunda kalmayacağından daha fazla tiraja sahip ve daha etkin bir gazetecilik yapma şansı yakalamış olacaktır. Yukarıdaki tabloda; BİK'in resmi ilan almaya hak kazanan Mersin gazeteleri için yayınladığı aylık ortalama tiraj oranlarına ilişkin birleşme öncesi ve sonrası aylık tiraj oranları yer almaktadır. Buna göre; Kasım 2012'de faaliyet gösteren 16 gazetenin aylık ortalama tirajı 500-600 civarındadır. Birleşme kararı ile en azından tiraj oranlarında bir artış olması beklenmektedir. Fakat birleşme kararından 6 ay kadar bir süre geçmesine rağmen, gazete sayısı yarı yarıya azalırken, tiraj oranlarında hiçbir değişme olmaması, hatta görece azalış yaşanması oldukça çarpıcıdır. Bu tabloya göre; yerel gazetelerin, birleşme kararından sonra yerine getirmekle yükümlü oldukları birçok zorunluluğun (her bir gazetenin en az 7 çalışanı olması gerekliliği gibi) yarı yarıya azalmasına rağmen; tiraj oranlarını yükseltmek noktasında yeterli girişimde bulunmadıklarını göstermektedir. Aslında, birleşme kararından önce bu gazetelerin birçoğunun sahipliğine bakıldığında, en az iki gazetenin aynı kişiler tarafından

---

¹² BİK şubesi bulunan illerde yayın süresi, personel sayısı, dağıtım ve abonelik gibi belirli vasıfları yerine getiren gazetelere resmi ilan yayınlama hakkı tanınmaktadır. Resmi ilan sayısı bu gazetelerin vasıf düzeylerine göre orantılı bir şekilde dağıtılmaktadır.

yayınlandığını görmekteyiz (*Bugün Mersin*, *Çukurova* gazeteleri Yükselişim Grubu'na; *İmece Mersin* ve *Anadolu* gazeteleri Nazmi Aktağ'a; *Yeni Gün* ve *Yeni Güney* gazeteleri İzol ailesine; *Akdeniz* ve *Manşet* gazeteleri Turan Beyazates'e; *Mersin Kadın* ve *Mersin* gazeteleri Akkuş ailesine [İHA, 2012] aittir). Bu durum, yerel gazete sahiplerinin resmi ilanlardan daha fazla gelir elde edebilmek için birden fazla gazete çıkarma eğiliminde olduklarını ve önceliklerinin daha fazla tiraja ulaşmak olmadığını ortaya koymaktadır. Bir mülakatta da konuyla paralel olarak, 16 gazetenin birçoğunun gerçekten gazetecilik yapmadığı iddia edilmiştir.

Belki içlerinden 3-4 tane gazete çaba gösteriyor. Geri kalan, eşini, dostunu çalışıyor gösteriyor. Hatta, sigorta yaptıkları insanın da parasını ondan olan, gazeteyi ajans haberleriyle dolduran insanlar var. Sonuçta, bu gazeteler hızla çoğalmış ve yasal olarak da bazı şartları yerine getirdikleri için önlem alınamıyor.¹³

Mülakatlardan, BİK tiraj raporlarından ve Mersin Valiliği'nin kent ve çevresinde faaliyet gösteren medya kuruluşları verilerinden çıkan sonuçları tekrar değerlendirmek gerekirse; Türkiye genelinde olduğu gibi Mersin'de faaliyet gösteren günlük gazetelerin çok büyük bir oranı BİK'ten elde ettiği resmi ilanlarla faaliyetlerini sürdürmekte, baskı sayılarını da kurumun gösterdiği alt limitlerde çıkarmaktadır. Yalnız, 1980'li yıllara kadar kentte çıkarılan gazetelerin daha etkili ve ulaşılabilir olduğunu söylemek mümkündür. Yine, kentte faaliyet gösteren gazetelerin 1990'lı yıllardan sonra bir dönem, yerelin artan önemiyle birlikte, daha çok gündem oluşturmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Günümüzde ise, nüfusu bir milyon civarında olan bir kentte, tirajların ortalama 500 adet düzeyinde olması ulaşılabilirlik boyutundaki yetersizliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, BİK'in koyduğu zorunluluğa göre; basılan gazetelerin yarısının bayilerden satılması gerektiği ve

---

¹³ A9, 03 Aralık 2012

diğerlerinin de kentte bulunan bürokratik kurumlara dağıtıldığı düşünöldüğünde vatandaşlar açısından ulaşılabilirlik oranı daha anlamsız görünmektedir. Son olarak; kentin bütün basın çalışanlarını kapsayan, sorunlarını dile getiren ve çözüm üretmeye çalışan güçlü bir basın örgütünün bulunmamasının bu etkisiz yerel basın tablosunun oluşmasında payı olduğu düşünölmektedir.

II.3. 2. Mersin Basını'nın Yerel Aktörlerle İlişkisi

Araştırma'nın bu bölümünde, Mersin basınının baskı grupları ile kentin yöneticileri arasındaki ilişkinin ne boyutta olduğu sorgulanmak istenmiştir. Bu tür bir ilişkinin boyutu, yerel gazetelerin ne kadar bağımsız olduğunu, kent aktörlerinden kimleri çoğunlukla ve neden temsil ettiklerini anlamaya yardımcı olacaktır. Bu amaçla, kent siyasetinde etkin olan baskı grupları, bireyler, seçilmişler ve atanmışlar ile yerel basın aktörleri arasındaki mülkiyet ve yakınlık ilişkisi gözlemlenmeye çalışılarak, bu kişilerin gazetelerde ne kadar temsil edildikleri incelenmiştir.

Kent siyasetinde yerel yönetici ve iş adamlarının yerel medya üzerindeki çıkar ilişkisi, en çarpıcı biçimde Mersin'de faaliyet gösteren X TV örneğinde ortaya çıkmaktadır. Kentin ekonomik ve siyasi açıdan güçlü aktörlerinin, medyanın bütün araçlarına sahip olmaya çalıştığını görmekteyiz. X TV'de bir dönem yöneticilik yapan A8, yaptığı bir yayında, bir belediye başkanı ve iş adamı ortaklarının sahibi olduğu X TV'nin siyasi çıkarlarına aykırı habercilik yaptığı için işten kovulduğunu belirtmektedir.

X TV'yi yönetiyordum. Belediye Başkanı o zaman seçildi. [rakip] ... Belediyesini de ... Partisi aldı. Ve daha sonra Kabotaj Bayramı vardı. Yerel televizyonun sınırı nerede başlar, nerede biter açıklaması açısından önemliydi. Kabotaj Bayramı için hem valilik hem de MDTO davetiye göndermiş, kutlama yapılıyor. [rakip] Belediye Başkanı oraya alınmıyor,

geri gönderiyorlar. Seçilmiş başkanı geri gönderiyorlar. Bu dünyanın her yerinde büyük bir haberdir. Haberini de kendim yaptım”¹⁴.

Mülakatın devamında, X TV’den atıldıktan sonra, bir süre kendisinin kurduğu X radyoda çalıştığını ama benzer ekibin, bu sefer ekonomik çıkar amaçlı, bir ihaleyi almak için kendilerini tekrar yönetici olarak çağırdıklarını ifade etmektedir. Bu dönem aralığında A8, X TV’den ayrılanlarla birlikte X radyosunu kurması yüzünden, söz konusu kişilerin bir şekilde radyoyu da kendi mülkiyetlerine geçirerek, kentte etkin faaliyet gösteren radyo, televizyon ve gazete ortaklığına sahip olmak istedikleri düşünülmektedir.

Güvence verdiler. Mevzuyu bilmiyordum. O zaman bu adamlar tesisi açacaklar hem [rakip] ... Belediyesi’ne hem de [X TV ile ilişkili olan] ... Belediyesi’ne ihtiyacı var. Televizyonlar çok güçlü kullanılacak ki o zaman istediğine ulaşacak. Arada sel felekati var. Burada kenti kurtardık. Bu arada “pürüzler” halledilmiş. Bugünkü televizyonu yönetenler ayağımızı kaydırdı. .... Sadece özgürce 1 sene haber yaptım, bir de sel felaketi hariç, onun dışında patron ne diyecek kaygısını yaşayarak haber yapmaya çalıştım”¹⁵.

A8 burada, X TV’ye sahip ekibin ihaleyi aldıktan sonra, bir bahane ile işine son verdiğini ifade etmektedir. Bu olay başka bir mülakatta şu şekilde doğrulanmaktadır. Daha önce A14’ün de içinde bulunduğu, X gazetesi kent gündemine ilişkin konularda araştırma habercilik yaptığı için .... Belediye Başkan’ının ortakları bu gazeteyi de kendi mülkiyetlerine geçirmiştir. Mülakat’ın devamı, A8’in anlattıklarını özetler niteliktedir.

X gazetesi kapanma aşamasına gelirken 2001 yılında üç işadamına gazeteyi sattık. Orada da kalmadı çok ortaklı bir X TV vardı. Ardından, belediye başkanının yakın ekibi olan kişiler, X TV’yi de aldılar. X radyo bir biçimde o patronajın etkisine geçti. Üçlü RTG

---

¹⁴ A8, 12 Ocak 2013

¹⁵ A8, 12 Ocak 2013

sermaye grubuna sahip oldular. Sonra aldılar gazeteyi X TV binasına taşıdılar. Ve gazete gazete olmaktan çıktı. Çünkü anlayışı değişti. Belki de bunun böyle olmasını istediler¹⁶.

A14'ün iddiasına göre X gazetesi [X Tv ile ilişkili olan] ... Belediyesi'ni çok eleştirdiği için, o kişiler tarafından satın alınmıştır. Mülakat'ın devamında, başka bir gazetede eleştirilerine devam ettiği için o gazetenin de bir şekilde aynı grubun eline geçtiğini söylemektedir. X TV örneğinde açıkça görüldüğü üzere, Mersin'deki bazı medya kuruluşlarının, siyasi ve ekonomik çıkar elde etmek isteyen kişiler tarafından satın alındığını göstermektedir. Burada değinilmesi gereken başka bir nokta, A8'in Mersin'de yaşanan sel felaketi süresince bir sene özgür habercilik yapmasıdır. A8'in iddiasına göre, patronların çıkarına çok ters düşmediği sürece, medya organlarının editoryal bağımsızlıklarını koruduklarıdır. Bu iddiayı A4'de mülakatında vurgulamıştır. A13'de konuya farklı açıdan yaklaşarak, Mersin'de eleştirel haberler yapılmadığını bu yüzden, bağımsız olmanın da çok birşey ifade etmediğini vurgulamıştır.

Bahsedilen olayların 1990'lı yıllardan sonra yaşanması, çalışmanın "Mersin'deki Gazetelerin Ulaşılabilirliği" bölümünde bahsedilen, yerel basının yerel yöneticiler açısından önem kazanmasıyla paraleldir. Yine X TV örneğinde, yerel bir siyasetçinin etkinliği söz konusudur. Diğer yandan, 1980 sonrası dönem yalnız siyasi açıdan yerelin önemini arttırmamış, bir rant objesi olarak da değerli hale getirmiştir. Bu noktada, kentin çeşitli aktörlerinin bazı konularda ortak çıkar ilişkileri yaratmaya başlaması söz konusudur. Tokgöz bu konuda; yerel basın, kentin rant paylaşımında olan sermaye gruplarına dolaylı ya da dolaysız olarak aracılık etmesinden söz etmektedir (Yılmaz, 2004: 260). Bu örnekte; siyaset, iş adamı ve medya aktörlerinin birlikteliği söz konusudur. Gerçekten 1990'lı yıllarda, ciddi bir habercilik yapıldığından söz edilirken, bir taraftan da bazı çevrelerin

---

¹⁶ A14, 19 Ocak 2013

gazetelerin değerini arttırarak elden çıkarma arzusu dile getirilmiştir. Bu durum bir mülakatta şu şekilde açıklanmıştır.

Geçmişte ... çalışmış sonra iş hayatına atılmışlar. Onlar gazete üzerinde çok ilgili değildiler. Ellerine bir matbaa geçmiş. Matbaa çalışsın ardından da gazete iş yaparsa onu da satalım düşüncesindeydiler. Yani, hem matbaaya hem gazeteye para kazandıracak gözüyle bakıyorlardı. Sonra onlar işi götüremediler. Gazete kapanma aşamasına gelirken ... iş adamlarına devrettiler¹⁷.

Başka bir mülakat da benzer bir noktaya işaret ederek; Mersin’de bir gazetenin bir süre iyi gündem yarattığını, fakat sonrasında yaşadığı ekonomik sıkıntılar yüzünden, bu gazetenin önce bir adayın seçim yarışında kullanıldığı, başarılı olamayınca da gazetenin bir iş adamı tarafından satın alındığı iddia edilmiştir.

Gündem yaratmaya başlamıştık. Cebimize para girmeye başlamıştı .... maddi sıkıntılar yaşandı. Teknik eleman filan çalıştırmak çok zordu. Sonrasında ben hastalandım ve bilabedel ... devrettim. O da yerel seçimlerde gazeteyi etkin olarak kullanmaya gayret etti. Ama, deyim yerindeyse dikiş tutturamadı. Tırnak içerisinde gazeteyi bir adaya pazarlama durumu filan olmuş, başaramayınca .... bir iş adamına sattı.¹⁸

Diğer bir mülakatta ise, yerel gazetelerin bu türden mülkiyet ilişkilerine sahip olmasalar bile, yerel yöneticilerle iyi ilişkiler kurulmasının bir şekilde kendi menfaatlerine olacağı algısının yerel basında yaygın olduğu ifade edilmektedir.

Genelde belediyelerin gücünü hissettiği yerlerde basın, belediye ile kurduğu yakın ilişki içerisinde, bazen belediye çalışanlarının ücretini karşılamış dahi olabiliyor. Merkezi

---

¹⁷ A14, 19 Ocak 2013

¹⁸ A4, 06 Şubat 2013

iktidarla bağlar bu anlamda çok olmasa da, bölge milletvekilleri ile aranın iyi tutulmasının gazetelerin çıkarına olacağı beklentisi, yanılsaması oluyor¹⁹.

Bu konuda A14 ve A8, ... Belediyesi'nde basın biriminde çalışan kişilerin çeşitli ayrıcalıklarla, sadece medya içinde durdukları pozisyonlardan dolayı, maaş aldıklarını ifade etmektedir. Bu olayın öğrenilmesinden sonra basın danışmanlığı altında, başka bir biçimde, bu yakınlık ilişkisinin sürdürüldüğü görülüyor.

Bu ayyuka çıkınca basın danışmanlığı diye birşey ortaya çıktı. O zamanlar ... yayın müdürü olan kişi, ... gibi yerlerden destek alıyordu. Sonra çıktı dediki ben buralara basın danışmanlığı yapıyorum. Evet, aynı zamanda hizmet veriyorum. Sonra daha etik olmaya başladı. Ben de aynı şeyi kendim için düşünmeye başladım. Burada önemli olan şey basın danışmanı olarak gerçekten hizmet verip vermediğindir.²⁰

Bunun sonucu olarak, A1, A8 ve A16 .... Belediyesi'nin eleştirilmesinin kolay olmadığını iddia etmektedir. Bu konuda bir yerel yönetici; "Mesela bakın .... Belediyesi eleştirilemez. Orta refüjler bir şehrin aynasıdır. Belediye'nin 650 trilyon trilyon bütçesi var. Ama orta refüjleri düzeltmiyor. Şimdi biraz Akdeniz Oyunları ile iyileşme oldu²¹".

Bu örnekte, bazı medya çalışanlarının habercilik yaparken, aynı zamanda belediyenin basın biriminden gelir elde ettikleri söylenmektedir. Yine bu durumun ortaya çıkması ile basın danışmanlığı altında bu sürecin devam ettiği görülmektedir. Dahası basın danışmanlığı kentte bir süre sonra kabul edilir birşey olmuş ve bu konuda mülakat veren kişinin de siyasi danışmanlık olmadığı sürece bu işi yaptığı belirtilmiştir. Neticede, bu durumun bir şekilde bağımsız habercilik yapmayı engellediği düşünülmektedir.

---

¹⁹ A11, 23 Ekim 2012

²⁰ A9, 03 Aralık 2012

²¹ A1, 05 Şubat 2013

Başka türlü bir yakınlık ilişkisi de, kentte söz sahibi kimselerin gazetelere özel günlerde verdiği reklam veya çeşitli ayrıcalıklar yüzünden, o kişinin başka zaman gönderdiği bir olayı haber değeri taşımasa bile yayınlamak noktasında kendilerini baskı altında hissetmeleridir. Ayrıca, daha önce bahsedilen belediye kadrosunda istihdam edilme olayı burada da tekrarlanmıştır.

Önceki gün Tarsus Belediyesi bir basın bülteni gönderdi. Basın bülteninde “Mersin’de Kocamaz Fırtınası” yazıyor. İnsan seli oldu, insanlar aktı gibi ama tabii tam ironi yapılacak şey. Ben bunu aldım. Kocamaz fiyaskosu olarak haber yaptım. Niye fiyasko yaptığımızı söyledim. Çünkü 10-15 kişi katılmış(...) Bu nerden kaynaklanıyor. Maddi gücün olmayınca sen 100-200 liraya kendini mecbur hissediyorsun. Karşılıklı bir teslimiyet var. Burada ... [diğer] Belediye Başkanı aleyhine haber yapılamaz. Bir kere 15 - 20 tane gazeteci, değişik gazetelerde belediyenin kadrosunda yer alıyor²².

Diğer önemli bir nokta ise yerel basın ve BİK arasındaki ilişkinin boyutudur. BİK’in vasıflı gazete çıkarmak için ön koşul kabul ettiği; yerel haber sayısı, abone, satış oranları, vasıflı çalışan istihdam edilmesi gibi şartların genellikle nitel değil daha teknik bir yaklaşımla ele alınması da kuşkuları arttırmaktadır. Çünkü bu durumda gazetelerin bu kadar maliyetle, gazeteleri nasıl çıkarabildikleri sorgulanmaktadır. A15, gazetelerin geçmiş dönemle karşılaştırıldığında ortaya çıkan yetersiz tablonun, onları BİK’e bağımlı hale getirdiğini, bir zamanlar kendi yazdığı gazetenin bile çoğu zaman zararla kapatması yüzünden, gazetelerin ayakta kalmasında başka nedenlerin olabileceğini, ifade etmektedir.

Sen 6 milyar veriyorsun. Ee nasıl dönüyor bu, borçla döndürüyor. Gazetecilerin hepsi borçlu ödeyemiyor da. Bugün, devlet olarak bir baskı yap, herkes anahtarları teslim eder. Peki, bugün herhangi bir gazete sahibi şirket ya da adam buna niye girsin? Şu an [X TV] ile ilişkili olan] belediye başkanı ve ortaklarının 3 tane gazetesi var. Adamların zararlarını

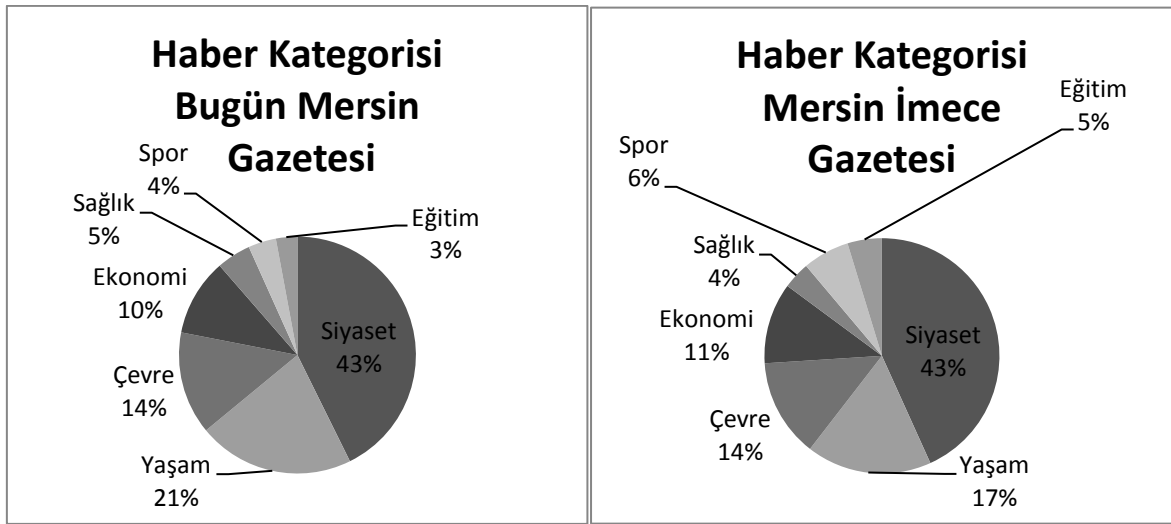
---

²² A8, 12 Ocak 2013

azalttığı için “resmi ilan gazetelerinin” hayatiyeti devam eder. Yani adam o masrafı gözden çıkarmış²³.

Mülakatlarda bahsedilen bu türden yakınlık ilişkilerinin yerel gazetelerde nasıl yer bulduğunu anlayabilmek için, Mersin’in kent gündeminde yer tutan haberlerin “Haber Kategorisi” içerisindeki temsiliyet düzeyine bakmak yerinde olacaktır.

Şekil 2. İncelenen İki Gazetenin Haber Kategorisi Oranı

Haberlerin kent aktörlerine göre temsil düzeylerine geçmeden önce, iki gazetenin “Haber Kategorisi” başlıkları içinde çok yakın bir oransal dağılım olduğunu vurgulamak gereklidir. Buna göre, her iki gazetenin de Siyaset başlığında yer alan haberlerin oranı %43 olarak görülmektedir. Diğer başlıklarda da, çok yakın bir oran olduğu yukarıdaki tabloda görülmektedir. Bunun asıl nedeni, kent gündeminin çok değişken olmaması ve BİK’ in yerel haber yayınlama kotası ile alakalıdır. Çünkü yerel gazeteler kentle ilgili yayınlayacak fazla haber bulamadıklarında ister istemez aynı kaynaklardan yararlanmak zorunda

²³ A13, 14 Ocak 2013

kalmakta ve genel olarak yerelde faaliyet gösteren bütün gazeteler ortalama aynı olayları gündemlerine taşımaktadır. Fakat diğer bir neden, yerel gazetelerin kentın aktörleri ile yakın ilişkiler kurması ile alakalıdır. Çünkü uzun yıllar aynı yerin yöneticiliğini ya da başkanlığını yapan kişiler, ister istemez yerel basınla da yakın ilişkiler kurabilmekte ve sonucunda kendi haberlerinin bir şekilde gazetelerde yer bulmasını sağlamaktadırlar. Eğer, gazetelerin haber merkezlerine ulaşan olaylar haber değeri taşıyorsa, bu tür yakın ilişkilerin olumlu etkisinden söz edilebilir. Fakat belirli bir çıkar amacı taşıyorsa yerel gazeteler için baskı unsuru oluşturabilmektedir. Mesela, mülakatlarda da bahsedildiği gibi, önemli gün ya da etkinliklerde gazetelere düzenli reklam veren bir kurum, şirket ya da kişi diğer gün haber değeri taşımayan veya abartılı bir olayı gazetelere göndererek, o haberin yayınlanması noktasında bir baskı unsuru oluşturabilir. Kısaca, yerel gazeteler yapılan bir haber için ayrıca para almasa da, başka günlerde reklam karşılığı aldığı gelir sonrasında karşılaştığı baskılar onun editoryal bağımsızlığını baskı altında bırakabilmektedir.

Haber konuları aynı olsa bile asıl farklılaşma, gazetelerin bir olayı farklı yönleriyle gündeme almasıyla ortaya çıkmaktadır. Çalışmada bu farklılık, temsil düzeyinde incelenmiş ve bunun için “Haber Kategorisi”nde yer alan haberleri Siyasi Partiler, Baskı Grupları, Yerel Yönetimler, Merkezi Hükümet ve Bürokrasi başlıkları altında karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 3. Haber Kategorisinin Siyasi Partilere Göre Dağılımı

Haberler	AKP	CHP	MHP	BDP	DİĞER
Kategorisi	PARTİLER				
Siyasi Partiler					
<i>Bugün Mersin</i>	11	32	15	2	5
<i>Mersin İmece</i>	10	44	13	11	8

“Haber Kategorisi”nde yer alan bütün haberler, Türkiye’deki Siyasi Partiler’in merkez, il ve ilçe örgütlerine göre sınıflandırıldığında; *Bugün Mersin* gazetesinde CHP %49 (32 haber), MHP %23(15 haber), AKP %17 (11 haber), Diğer %8 (5 haber), BDP %3 (2 haber) ile temsil edilirken, *Mersin İmece* gazetesinde CHP % 51 (44 haber), MHP %15 (13 haber), BDP % 13 (11 haber), AKP %12 Diğer Partiler %12 (8 haber) oranında temsil edilmiştir. Bu tabloya göre, Siyasi Partiler bazında CHP’nin temsil düzeyi çok yüksek görünmektedir. Şu an hükümette olan AKP’nin, 2011 genel seçimlerinde üçüncü parti olan MHP’nin de gerisinde temsil edilmesi ilginçtir. *Mersin İmece* gazetesi sahibinin CHP’den milletvekili aday adayı olması dolayısıyla CHP’nin özellikle il ve ilçe örgütlerine ilişkin haberlerde çok daha fazla temsil edildiği düşünülmektedir. Tablodaki diğer bir farklılık, BDP ve Diğer Parti temsilcilerinin *Mersin İmece* gazetesinde çok daha yüksek oranda temsil edilmesidir. Bu durum özellikle *Mersin İmece* gazetesi içinde çalışan kadronun daha sol ağırlıklı ve kentin daha muhalif yüzünü göstermeye gayret etmesi ile yakından alakalıdır. Yalnız *Mersin İmece* gazetesi sahibinin CHP’den aday olmasına rağmen kendi gazetesinde bu olaydan çok az bahsedildiği görülmüştür. İçerik analizinde ortaya çıkan bu durum, mülakatlarda belirtilen gazete patronlarının, çok kritik bir durum olmadığı sürece, gazetenin editoryal boyutuna karışmadığı yaklaşımını desteklemektedir. Diğer yandan, *Bugün Mersin* gazetesinin CHP ile yakın ilişkisi olduğu her ne kadar bir iddia da olsa, tabloya bakıldığında Siyasi Partiler bazında CHP’nin büyük temsiliyet bulması bu iddiayı kuvvetlendirmektedir.

Tablo 4. Haber Kategorisinin Yerel Yönetim Organlarına Göre Dağılımı

Haberler	AKP	CHP	MHP	BDP	DİĞER
Kategorisi	PARTİLER				
Yerel Yönetimler					
<i>Bugün Mersin</i>	4	21	12	8	1
<i>Mersin İmece</i>	1	41	19	10	5

“Haber Kategorisi”nde yer alan bütün haberlerin, yerel yönetimler açısından temsil oranına bakıldığında; *Bugün Mersin* gazetesinde CHP %46 (21 haber), MHP %26 (12 haber), BDP %17 (8 haber), AKP %9 (4 haber), Diğer Partiler %2 (1 haber) ile temsil edilirken, *Mersin İmece* gazetesinde CHP % 54 (41 haber), MHP %19 (25 haber), BDP % 13 (10 haber), Diğer Partiler %7 (5 haber), AKP %1 (1 haber) oranında temsil edilmiştir. Bu sınıflandırmada da CHP’nin temsil bağlamında üstünlüğü göze çarpmaktadır. Ardından MHP ve BDP temsil edilirken, en az temsil edilen AKP olmuştur. Burada AKP’nin merkez ilçelerden hiçbir belediye başkanlığına sahip olmaması, temsil oranının çok düşük olmasında etkilidir. Yalnız, 2009 yerel seçimlerinde il genel meclisi dağılımına göre MHP’nin birinci, AKP’nin ikinci ve CHP’nin üçüncü parti olarak çıkması, yerel seçimlere gelince MHP’nin 8, CHP’nin 3 (1 tanesi büyükşehir), kentte AKP’nin 2 ve BDP’nin 1 Belediye Başkanı çıkarmasına rağmen, söz konusu gazetelerin, AKP’nin haberlerine çok az yer verdiğini göstermektedir.

Tablo 5. Haber Kategorisinin Baskı Gruplarına Göre Dağılımı

Haberler Kategorisi Baskı Grupları	Vakıf Dernek	Mesleki Kuruluş	Sendika	Enformel Dayanışma Ağları	Sermaye Çevreleri	Diğer
<i>Bugün Mersin</i>	52	58	15	8	17	36
<i>Mersin İmece</i>	63	54	14	6	14	40

“Haber Kategorisi”nde yer alan bütün haberlerin, baskı grupları açısından temsil oranına bakıldığında; *Bugün Mersin* gazetesinde Mesleki Kuruluşlar %31 (58 haber), Vakıf/Dernek %28 (52 haber), Diğer (aydın, mühendis, öğretim görevlisi, vatandaş vs.) %20 (36 haber), Sermaye Çevreleri %9 (17 haber), Sendika %8 (15 haber), Enformel Dayanışma ağları %4 (8 haber) ile temsil edilirken, *Mersin İmece* gazetesinde Vakıf/Dernek %33 (63 haber), Mesleki Kuruluş %28 (54 haber), diğer %21(40 haber), Sendika %8 (14 haber), Sermaye Çevreleri %7 (14 haber) ve Enformel Dayanışma Ağları %3 (6 haber) ile temsil edilmiştir. Söz konusu iki gazetenin haberlerinde de baskı gruplarının çok etkin temsil edildiğini görmekteyiz. *Bugün Mersin* gazetesinde yayınlanan toplam 342 haberin %54 (186 haber)’ü Baskı Grupları’nın açıklama ve faaliyetlerini ifade ederken, *Mersin İmece* gazetesinde bu oran, 296 haberin %64 (191 haber)’ünü oluşturmaktadır. Ortalama olarak iki gazete de baskı gruplarına yaklaşık oranlarda temsil hakkı tanımıştır. Kentin biraz daha muhalif yüzünü gösterdiği düşünülen *Mersin İmece* gazetesinde temsil oranı, biraz daha toplumsal ve siyasal boyutlu dernek ve sendikalar lehine iken, iş dünyası ile daha yakın ilişkileri olan *Bugün Mersin* gazetesinde temsil oranı biraz daha sanayi ve ticaret boyutlu mesleki kuruluşlar ve sermaye grupları ya da bireyler ağırlıklıdır.

Tablo 6. Haber Kategorisinin Merkezi Hükümet ve Bürokrasi Açısından Dağılımı

Haberler Kategorisi	Merkezi hükümet	Bürokrasi
<i>Bugün Mersin</i>	54	65
<i>Mersin İmece</i>	29	27

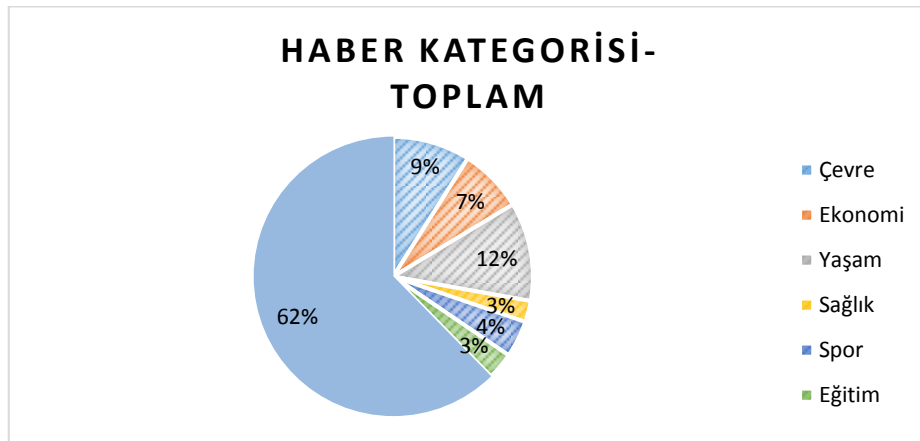
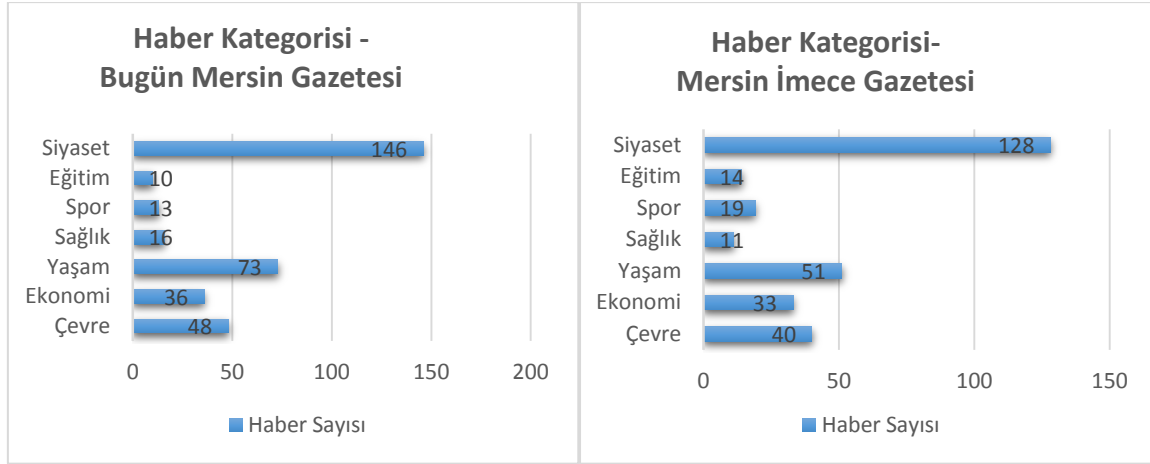
“Haber Kategorisi”nde yer alan bütün haberlerin, Merkezi Hükümet (başbakan, bakan, vali, kaymakam) ve Bürokrasi (kamu kurumlarında çalışan yöneticiler) açısından temsil oranına bakıldığında; *Bugün Mersin* gazetesinde Merkezi Hükümet %45 (54 haber), Bürokrasi %55 (65) ile temsil edilirken, *Mersin İmece* gazetesinde Merkezi Hükümet %52 (29 haber), Bürokrasi %48 (27 haber) ile temsil edilmiştir. Burada iki gazetenin Merkezi Hükümet ve Bürokrasi ağırlıklı haber sayısı arasında büyük bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu konuda *Bugün Mersin* gazetesinde 119 haber yer alırken, *Mersin İmece* gazetesinde 56 haber yer almaktadır. Bunun nedeni, kent düzeyinde yapılan faaliyet ya da açıklamalarda *Bugün Mersin* gazetesi, ağırlıklı olarak, vali, kaymakam gibi atanmış kişilerin açıklamaları üzerinden haber yaparken, *Mersin İmece* gazetesi ise bu olayları haberleştirirken daha çok kentin diğer aktörlerini ön plana çıkarması olabilir. Neticede, söz konusu iki gazetenin incelenen toplam 638 haber içerisinde %22 (175 haber) gibi bir oranla Merkezi Hükümet ve Bürokrasi'nin temsil bulması, hükümet kanalının kendi haberlerini yapmaları için gazetelere yönelik bir baskı içinde olmadıklarını göstermektedir. İçerik analizinde de ortaya çıkan bu durum, mülakatlarda belirtilen yakın ilişkilerin daha çok merkezi iktidarla değil onun yerel temsilcileri olan milletvekilleri ile daha yakından alakalı olduğunu destekler niteliktedir.

Sonuç olarak; Mersin basını ile yerel aktörler arasındaki ilişkinin en önemli boyutu, kentin siyasi ve ekonomik olarak güçlü kimselerinin bir şekilde RTG kurumlarını aynı ortaklığın içine çekerek yönlendirmeye çalıştığı X TV örneğinde görülmektedir. Aslında, bu örnekte tam bir yakınlık ilişkisinden bahsetmekten öte, bir grubun medya üzerinde direk mülkiyet ilişkisi kurması söz konusudur. Diğer yandan kentin çeşitli aktörlerinin, yerel medya çalışanlarını dolaylı olarak etkilemeye çalışmalarını; belediyede istihdam edilmeleri veya özel günlerde verilen ilanlar ya da çeşitli kuruluşlarda basın danışmanlığı yapmaları örneklerinde ortaya çıktığını görmekteyiz. Bir diğer yakınlık ilişkisi ise; yerel basının, gazetecilik görevi ile siyasi ve ekonomik ilişkileri birlikte götürme alışkanlığı Mersin’de de yer almaktadır. Mesela, kentin önemli iş adamlarından biri olan Hamit İzol, *Yenigün* gazetesine sahiptir. Yine, *İmece Mersin* gazetesinin sahibi Nazmi Akdağ, CHP’den milletvekili aday adayıdır. Yerel basında yer alan bu tür mülkiyet ve yakınlık ilişkisi kamuoyunun gazetelere olan güvenini azaltan en önemli nedenlerin başında gelmektedir. Araştırmaya konu olan iki gazetenin de CHP ile yakın ilişkileri olduğunu düşünürsek, bu partinin, diğer partilere oranla daha yüksek temsil edildiğini görebiliriz. Bu temsiliyet düzeyinde daha muhalif bir gazete olması dolayısıyla *Mersin İmece* gazetesinin göreceli olarak diğer partilere daha fazla yer verdiği görülmektedir. Baskı Grupları’nın temsiliyet düzeyinde ise; iki gazetede toplam haberin yarısından fazlasını içermesi bakımından önemlidir. Çünkü, kentin kararlarına bir şekilde katılmak ya da en azından etkide bulunmak için faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu, meslek kuruluşu, enformel grup veya bireylerin gazetelerde yer bulması; demokrasinin katılımcılık ögesinin hayata geçirilmesinde önem arz etmektedir. Merkezi hükümet ve bürokrasi haberlerindeki temsiliyet oranında ise, incelenen iki gazetede toplam haberin $\frac{1}{4}$ ’nü oluşturması iktidar ya da üst düzey bürokratlar tarafından doğrudan baskı altında olmadıklarını göstermektedir.

II.3. 1. Mersin Basını'nın Kent Gündemini Oluşturma Düzeyi

Araştırmanın bu bölümünde genel olarak, Mersin basını'nın, kent düzeyinde katılımcı bir demokrasinin oluşabilmesine yardımcı olmak için kendisinden beklenen özellikle haber yapma, bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma gibi işlevleri ne ölçüde yerine getirebildiği ortaya konmak istenmiştir. Bu amaçla, içerik analizinde yer alan gazete içeriğinin haber konularına göre dağılımı, haberin düzenlenme biçimi ve haber kaynakları incelenmiştir.

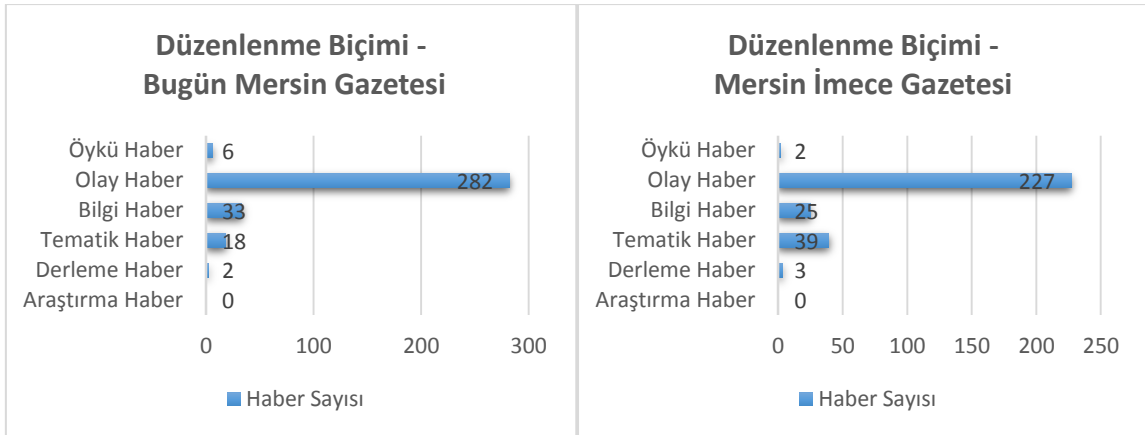
Şekil 3. Gazete İçeriğinin Haber Konularına Göre Dağılımı

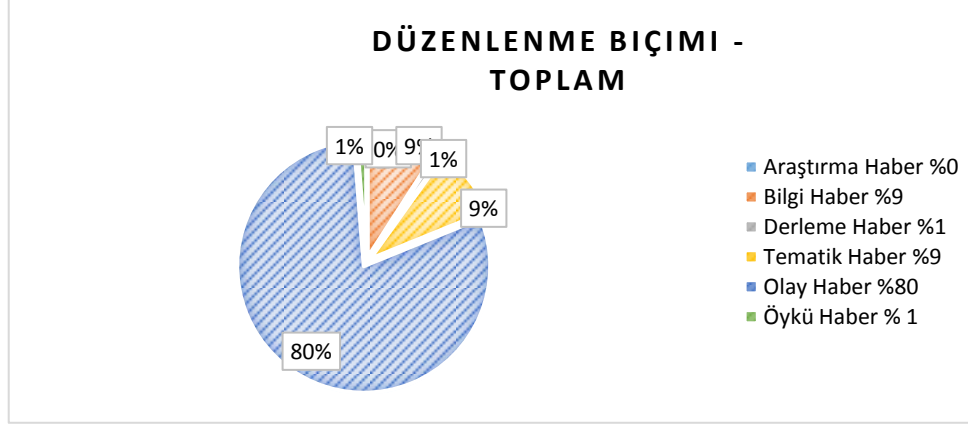

“Haber Kategorisinde” incelenen 7 alt başlığın gazetelere göre dağılımı tablolarda görülmektedir. Araştırmaya göre; *Bugün Mersin* gazetesinde incelenen 342 haberin ve *Mersin İmece* gazetesinde incelenen 296 haberin tamamı bu kategoriye dahil olmuştur. Alt

başlıklar içerisinde Siyaset başlığı, *Bugün Mersin* gazetesinde %43 (146 haber), *Mersin İmece* gazetesinde ise %43 (123 haber) olarak görülmektedir. Diğer alt başlıklar içerisinde; incelenen toplam haberde Yaşam başlığı % 12, Çevre başlığı %9, Ekonomi başlığı %7, Spor başlığı % 4, Eğitim başlığı % 3, Sağlık başlığı %3 oranında temsil edilmektedir. Genel olarak, gazetelerin birinci sayfadan verdikleri haberlerde, Siyaset başlığının çok daha baskın işlendiği görülmektedir. Bu başlıkta yerel aktörlerin her türlü faaliyet ve açıklamalarının yer aldığı göz önünde bulundurulursa, bu türlü yüksek bir oranın çıkması mantıklı görünmektedir. Bu anlamda; incelenen iki gazetenin, kent siyasetinde yer alan birey ve grupların haberlerini gündemlerine taşıyarak, onların açıklama ve faaliyetlerine ilişkin konularda kamuoyunu bilgilendirme görevini yerine getirdiğini söylemek mümkündür. Diğer başlıklar içerisinde ise, kent gündemini ilgilendiren konulara da yer vermeye çalıştıkları görülmektedir. Bu anlamda; çevre, sağlık, ekonomi, spor, yaşam, eğitim gibi konularda, basının işlevlerinden olan haber yapma, bilgilendirme, eğitme ve eğlendirme görevlerini yerine getirdiklerini söylemek de mümkündür.

Şekil 4. Haberin Düzenlenme Biçimine Göre Dağılımı

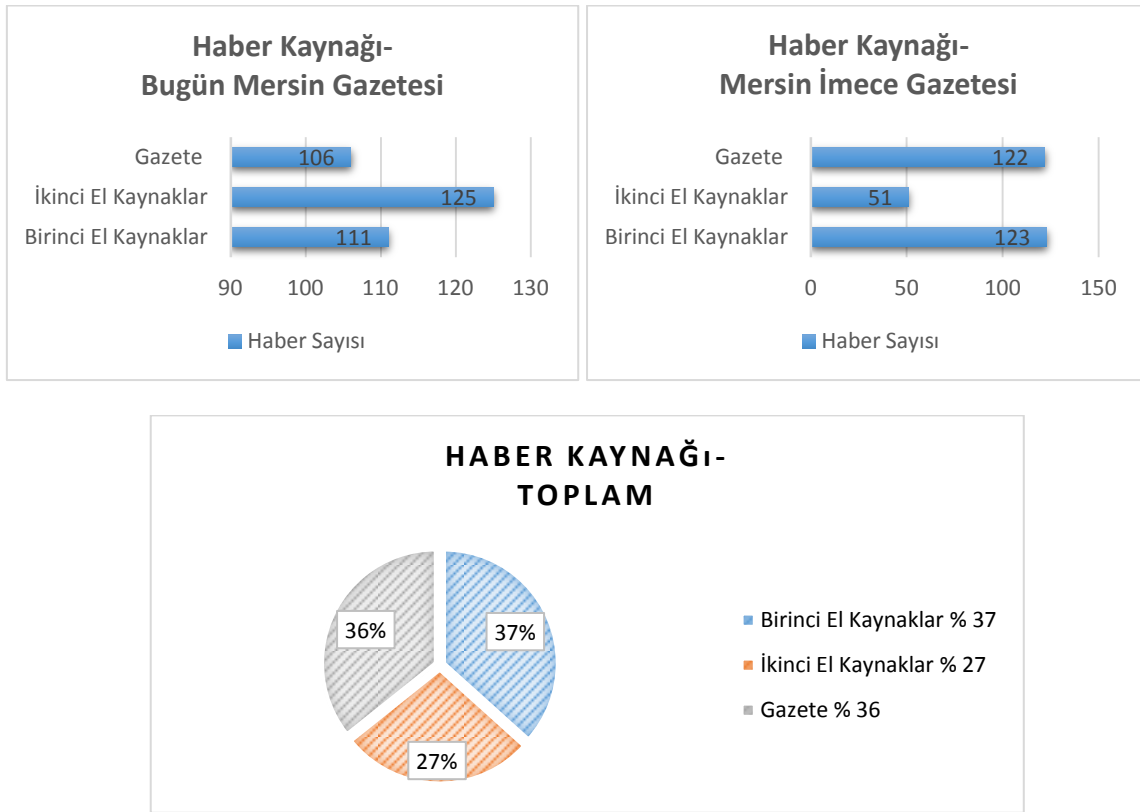

“Düzenlenme Biçimine Göre Haberler” kategorisinde 6 alt başlığın gazetelere göre dağılımı tablolarda görülmektedir. Araştırma’ya göre; *Bugün Mersin* gazetesinde incelenen 342 haber ve *Mersin İmece* gazetesindeki 296 haberin tamamı bu kategoriye dahil olmuştur. Olay Haber başlığı, *Bugün Mersin* gazetesinde %82 (282 haber), *Mersin İmece* gazetesinde %77 (227 haber) ve toplam gazeteler içerisinde %80 (638 haber) gibi bir oranla çok baskın şekilde yer almaktadır. Diğer başlıklar incelendiğinde; toplam gazeteler içerisinde Bilgi ve Tematik Haber %9, Öykü ve Derleme Haber %1 gibi çok az oranda yer alırken, kamuoyu oluşturmak açısından çok önemli özelliğe sahip Araştırma Haber başlığı iki gazetede de yer almamaktadır. Genel olarak, Olay Haber başlığının kategori içindeki diğer bütün başlıkların toplamının çok üzerinde çıkması, söz konusu gazetelerin, kent gündemini ilgilendiren konuları derinlemesine tartışmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü Olay Haber daha çok sıcak gelişmelerin aktarıldığı, konunun bütün yönlerini anlamamıza yardımcı olamayacak bir haber biçimidir. Ayrıca, Araştırma Haber başlığından başka Tematik Haber başlığının da çok az sayıda olması, kent gündemi için önem arz eden konular üzerinde, tarafların çeşitli görüşlerine yeterince yer verilmediğini ya da Bilgi Haber başlığının yetersiz oranda olması, uzmanlık gerektiren konularda daha az uzman görüşüne yer verildiğini göstermektedir.

Şekil 5. Üretim Bakımından Haber Kaynakları

İki gazeteyi “Haberin Kaynaklarına” göre incelediğimizde 3 alt başlığın gazetelere göre dağılımı tablolarda görülmektedir. Tabloyu açıklamadan önce bir noktayı vurgulamak gereklidir. Haber yazımında, bu kategori Birinci El ve İkinci El Kaynaklar olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır. Bu çalışmada üçüncü bir başlık olan Gazete Kaynağı eklenmiştir. Bunun nedeni, Birinci El Haber Kaynakları başlığında yer alan haberlerde muhabirlerin adı, İkinci El Haber Kaynakları başlığında yer alan haberlerde ajansın adı geçmekteyken, Gazete Kaynağı başlığında ise muhabir yerine gazetenin adı geçmektedir. Bu durumda, bir haberin bizzat gözlemlenerek mi yoksa haber merkezine ulaştırıldığı şekilde mi yayımlandığı bilinmemektedir, bu yüzden de Gazete Kaynağı başlığının eklenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Araştırmaya göre, *Bugün Mersin* gazetesinde incelenen 342 haber ve *Mersin İmece* gazetesinde incelenen 296 haberin hepsi kategoriye dahil olmuştur. Başlıklar içerisinde Birinci El Kaynaklar; *Bugün Mersin* gazetesinde %32 (111 haber), *Mersin İmece*

gazetesinde ise %42 (123 haber) ve genel toplamda %37 (234 haber) olarak gözlemlenmektedir. Diğer başlıklarda; Gazete Kaynağı toplamda %36 (228 haber), İkinci El Kaynaklar %27 (176 haber) oranında olduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak, asıl çalışma ve gazetecilik çabası gerektiren “Birinci El Kaynaklar” başlığının diğerlerine oranla daha ağırlıklı yer alması sözü edilen gazetelerin, gazetecilikte muhabirliğin önemine işaret ettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak; iki gazetenin de birinci sayfadan verdiği haberlerde, kent gündemine ilişkin ekonomi, çevre, yaşam gibi haber konularının yer alması, gazetelerin haber çeşitliliğini yansıtmaktadır. Ayrıca, Haber Kategorisi’nde Siyaset başlığının baskın olması, yerel aktörlerin açıklama ve faaliyetlerine büyük ölçüde yer verildiğini göstermektedir. Bu şekilde, yerel basının işlevlerinden birisi olan kent insanını bilgilendirme görevinin de yerine getirildiğini söyleyebiliriz. Yine, iki gazetenin de belli ölçüde kendi haberlerini yaptıklarını görmekteyiz. Fakat gazetelerin yalnız kentin çeşitli konularına değinmeleri ya da yerele ilişkin haberlere ağırlık vererek haber yapma, bilgilendirme ve eğlendirme fonksiyonlarını yerine getirmeleri yeterli değildir. Bu haberlerin düzenlenme biçimleri de önemlidir. Özellikle Araştırma Haber başlığında, iki gazetenin de hiçbir haberi yer almamaktadır. Eğer okuyucu, kent gündemini meşgul eden bir olayın detaylarına ulaşamazsa; kent siyasetinde bu konular yeterince tartışılmaz. Katılımcı demokrasi anlayışının bir kentte gelişebilmesi ve herşeyden önemlisi bu durumun sürdürülebilir olması, yerel gazetelerin Araştırma Haber yoluyla kent gündemini ilgilendiren bir olay hakkında detaylı bir çalışma yapması, genellikle üstü kapalı kalan olayların detayına inerek incelemesi ve bunları kamuoyu ile paylaşma arzusu ile paralellik taşır. Bu aynı zamanda, gazetelerin gazetecilik yapma çabasını da göstermektedir. Bu anlamda, kentte kamuoyunun oluşmasına yardımcı olacak en önemli haber türünün gazetelerde yer

almaması büyük eksikliklerdir. Sonuç olarak, Mersin basını kent gündemini yansıtmak noktasında faydalı olurken, bu olayları derinlemesine incelemek, araştırmak ve bu yönüyle kamuoyunun oluşmasına hizmet etmek noktasında yetersiz kalmaktadır.

II.3. 2. Mersin’deki Yerel Gazetelere Haber Sonrası Geri Dönüş Düzeyi

Araştırmanın bu bölümünde, gazetelerde yer alan bir haber sonrasında, yerel basının kent kamuoyundan nasıl bir geri bildirim aldığı öğrenilmek istenmiştir. Yine, yerel gazetelerin kent bilincini ya da hassasiyetini yaratmak noktasında nasıl bir tavır içinde olduğu, ayrıca ortaya konmak istenmiştir. Bulguları tartışmaya geçmeden önce, bir noktaya dikkat çekmek gerekiyor. Mersin gazetelerinin kent genelinde az bir dağıtımının olduğu ve bu dağıtımın da merkez ilçelerle sınırlı kaldığı düşünüldüğünde, çıktılardan etkilenme boyutu yetersiz kalmaktadır. Fakat dağıtılan gazetelerin birkaç kez okunduğu, bürokrat veya seçilmişle ilgili bir haber yapıldığında o haberin bir şekilde kendisine ulaştığı ve BİK tarafından vasıflı kabul edilen gazetelerin ayrıca internet siteleri de olduğu düşünüldüğünde; olayla ilgili kişi ya da kurumların gazetelere geri dönüşünün gazete tirajı ile paralel olmadığı dikkate alınmalıdır.

Genellikle, yerel basında geri bildirimlerin telefonla ya da gazeteye bizzat gelerek yapıldığı belirtilmektedir.

Mesela belediye size verdiği bilgide, “Tece bölgesinde asfaltlanmamış yer bırakmadık”, diyor. Siz de böyle haber yapıyorsunuz. Ama ardından bir telefon geliyor ve “Bak bizim sokağımızda hiçbir şey yok”, diyor. Sonra, tabii biz oraya muhabirimizi yönlendiriyor ve yurttaş haberciliği dediğimiz tarzda, direk onun haberini yapıyoruz²⁴.

---

²⁴ A11, 23 Ekim 2012

Geri bildirimler içerisinde, kurumlardan ya da kentin aktörlerinden gelen geri dönüşlerin daha hızlı olduğu görülmektedir. Bunda kentin küçük olması ve yakın ilişkilerin etkisi büyüktür. “Çok umursuyorlar olumlu ya da olumsuz kesin geri dönüş olabiliyor. Mesela bir evsizi gördüğünüzde haberleştirdiğinizde sosyal hizmetler hemen gereğini yapıyor ya da olumsuz olarak hemen tekzip istiyorlar”²⁵. “Nadir de olsa geri dönüşler olmaktadır. Aşk olsun ben böyle birşey yapar mıyım diye hemen tekzip gönderiyorlar. Ama genelde, kendi içinde hallediliyor”²⁶.

Her ne kadar yerel basının dağıtım ağı, bilinirliği ya da okunurluğu az olsa da ulaştıkları yerlerde, kent kültürüne ve bilincine olumlu katkı sağladığını söylemek mümkündür. “Bir kahveye bir eve giriyorsa, bir takım şeylerde tepki yaratabiliyor, fikirleri değişebiliyor. Yerel gazetenin yaptığı haberlerde vatandaş hele hele kendisini, sokağını ilgilendiren ya da partisi ile ilgili bir haber yapıldıysa mutlaka tepki veriyor”²⁷. Bu bağlamda, MİY’in 2011’de Süper Lig’e çıktığı gibi haberlerle, kentin ortak bilincinin yaratılmasına destek olmaya çalıştıkları görülmüştür.

Yeni Pazar’daki çocukla, Mezitli’deki çocukların buluşacağı tek yer, Tevfik Sırrı Gür Stadyumu. Bu çocuklar aynı okulda, aynı sitenin bahçesinde yanyana gelemiyorlar. O yüzden, biz bunu sadece spor olarak görmeden kentin bir markası ve bütünleştirici bir olgusu olduğunu bilerek haber yapmaya çalışıyoruz²⁸.

A13, yerel gazetecilikte her türlü haberi doğru değerlendirmek gerektiği için, daha dikkatli olunması gerektiğini söylüyor. Özellikle, üçüncü sayfa haberlerinde yer alan

---

²⁵ A11, 23 Ekim 2012

²⁶ A9, 03 Aralık 2012

²⁷ A10, 14 Kasım 2012

²⁸ A11, 23 Ekim 2012

ayrılık, aldatma gibi haberlere yerel gazetecilik hassasiyeti ile yaklaşarak, genellikle yer vermediğini ifade etmektedir. Çünkü bu olayın, o kişinin işini ve aile yaşamını etkileyebileceğini ifade etmektedir. Yine, bir zaman bayrak yakma olayıyla ulusal gündemde uzun süre yer alan Mersin hakkında, konu ile ilgili verilen örnekte bu hassasiyet dile getirilmiştir.

Çay, Çilek gibi mahallelerde istenmeyen olaylar yaşandı. Bizden birçok gazeteci arkadaş toplanarak, biz bunları haber yapmayalım dedik. 10 yaşındaki çocuğun taş atması birçok nedene bağlı olabilirdi. Bu çocukların ceza ehliyeti dahi yok. Biz bu gibi noktaları dikkate alıyoruz²⁹.

Mersin basınının kent gündemi oluşturmaya verilen bir örnekte, yerel gazetelerin istenildiği takdirde kurumlar üzerinde baskı yaratabileceğini göstermektedir. “TOKİ arkasında Sağlık Bakanlığı’na 234 dönüm bedava yer tahsis ettim. O’nu Yenişehir Belediyesi’ne taşımaya çalıştılar. Basın bunu haber yapınca müfettişler geldi ve bizi haklı buldu.³⁰” Mersin basınının yaşadığı tüm sıkıntılara rağmen yaptıkları bir haber sonrasında, kendilerine iyi ya da kötü bir geri dönüş olduğu gözlemlenmiştir. Yalnız, bu durum özellikle belediye, kamu kurumu, dernek gibi yerlerde etkili olmaktadır, Mersin genelini kapsayan boyutlarda olmadığını söyleyebiliriz. Kentte basın cemiyetinin başkanlığını yapan bir kişi³¹, “Bizim gazetelerin meydanda olduğunu görmüyorum. Öyle olunca şehirden de birşey bekleyemezsin. Kentin yanında şu an fazla bir anlam ifade ettiğimizi

---

²⁹ A10, 14 Kasım 2012

³⁰ A1, 05 Şubat 2013

³¹ A7, 04 Aralık 2012

düşünmüyorum.”³². Benzer bir örnek; “Bazı vatandaşlar, bildikleri gazetelerin adlarını bile çok tahmin edilebilir olduğundan biliyor herhalde...”³³, demektedir.

Sonuç olarak; yerel gazetelerin yaptığı bir haber sonrası geri dönüşlerin olması, yerel basının Mersin’de kısmen de olsa takip edildiğini göstermektedir. Ayrıca, yerel gazeteler kent sorunlarını yansıtan bir haber yaptığında, ilgililerin bu sorunlara çözüm ürettiğini görmekteyiz. Yine, yerel gazetelerin kent bilincini ve hassasiyetini göz önünde bulundurarak habercilik yaptığını söyleyebiliriz. Bu konuda, Mersin basınının en büyük eksikliği ulaşılabilirlik temellidir. Bugün, Mersin basını kentin çeşitli bölgelerine dağılabilen yüksek tiraj oranlarına sahip olsaydı; kent gündemine ilişkin konularda daha çok bilgi sahibi olan, kent gündemini daha çok tartışan ve sonucunda yerel konulara karşı katılım isteği artan bir kamuoyundan söz etmek mümkün olabilirdi. Mersin çevresinde, gazetelerin adlarının dahi bilinmeyişi büyük bir eksikliklerdir. Mesela, araştırmada incelenen gazetelerden birisi olan ve 2002 yılında kurulan *Bugün Mersin* gazetesi, çalışmanın yapıldığı zaman aralığında günlük olarak çıkıyordu. Fakat bu yılın aralık ayında gazetelerin birleşme kararı alması ile üç tane yerel gazetenin de sahibi olan Yükselişim Grubu, *Bugün Mersin* gazetesini haftalığa çevirmiş ve *Çukurova* gazetesini BİK’in istediği ölçülerde günlük olarak yayınlamaya başlamıştır. Bu örnekte anlaşıldığı üzere, gazetelerin talep edilen ve bayilerde aranan bir konumda olmadığından dolayı; gazete sahipleri kolayca yerel bir gazetenin yayın süresinde ve içeriğinde değişikliğe gidebilmektedir. Denilebilir ki, Mersin’de basın, yüksek tiraj oranına sahip ve talep edilen bir konumda olmadığından, kent siyasetinde etkisiz kalmakta

---

³² A7, 04 Aralık 2012

³³ A11, 23 Ekim 2012

III. BÖLÜM: YÖNTEM

III. 1. Araştırmanın Tanımı, Amacı Ve Önemi

Günümüzde hemen her alanda artan yerelleşme taleplerinin sonucu olarak otoriter siyasal ve toplumsal örgütlenme modelleri yerini demokratik yerel yönetim modellerine bırakmaktadır. Bu bağlamda; ekonomik ve siyasi kaygılardan uzak, temel işlevlerini yerine getirebilen yerel basının kentsel siyasetin düzgün işlemesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yerel basının, bir bölgede gerçekleşen olayı günlerce ve detaylı olarak inceleyebilme şansının olması, kentin kendine özgü konularını gündeme taşınması, olayların farklı aktörlerini tartışmaların içine çekmesi, bu yönüyle katılımı teşvik etmesi ve tüm bunların neticesinde yerel ölçekte demokrasi kültürünün gelişmesine yardımcı olması dolayısıyla kentsel siyaset tartışmalarında daha fazla incelenmesi gerekir. Yalnız, kentsel siyaset ve yerel basın ilişkisi üzerine var olan görgül çalışmaların eksikliği, tartışmaların daha çok tahmin ve temmeniler boyutunda ilişkilendirilmesine neden olmaktadır.

Çalışma, belli bir kent ölçeğinde bu eksikliği giderme anlamında bir çabayı temsil eder. Yerel basının kentsel siyaset gündemi üzerindeki ilişkisini analiz etmek projenin temel amacıdır. Araştırma, kentsel siyaset için önemli bir rolü olduğu düşünülen yerel basının yerel demokrasinin gerçekleştirilmesine ne ölçüde katkı sağladığını saptamayı hedeflemektedir.

III. 2. Araştırma Soruları ve Denenceleri

Yapılacak çalışma ile aşağıda yer alan denence ve araştırma sorularının doğruluğu ortaya konmay çalışılacaktır.

Çalışmada kullanılacak araştırma soruları;

- Demokrasi kültürünün yerleşmesi ve sürdürülmesi noktasında yerel basın rolü nedir?
- Yerel basın, mevcut olanakları ile kent genelinin ne kadarına dağıtılabilmekte ve ulaşılabilir olmaktadır?
- Yerel basın ile kentin aktörleri arasında nasıl bir ilişki söz konusudur?
- Yerel basın kentsel siyasete ait konulara hangi boyutlarda yer vermekte, bunları nasıl ve hangi kaynaklara dayanarak sunmaktadır?
- Yerel basının yaptığı bir haber sonrası ne tür geri dönüşler olmaktadır?

Çalışmada araştırma sorularını desteklemesi düşünülen denenceler;

- Yerel gazetelerin kent geneline yaygınlığı olmadığından, vatandaşlar kent gündemini yerel basın üzerinden izleyememektedir. Bu yüzden, yerel basının kentsel siyasette çok fazla belirleyiciliği yoktur.
- Yapısal nedenlerden dolayı yerel basının gücünden bahsetmek zordur. Bu yüzden, yerel gazetelerin içeriği kent gündemine ilişkin konuları tartışmakta yetersiz kalmaktadır.
- Yerel basın belli çıkar odakları ile doğrudan ya da dolaylı çıkar ilişkisi içindedir. Bu durum yerel gazetelerin tarafsızlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

III. 3. Araştırma Yöntemi

Proje içerisinde sözü edilen kavramları ve belirli tanımları açıklamak ve tartışmaları ortaya koymak için öncelikle literatür taraması yapılmış, ardından literatür taramasına uygun olarak ortaya koyulan varsayım sınaması içinse mülakat ve içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

Mülakat Tekniği

Bu çalışma kapsamında araştırma, yarı-yapılandırılmış mülakat şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma'nın evreni Mersin olarak seçilmiş ve mülakat için 16 aday belirlenmiştir. Örneklem'in seçiminde; halen basın sektöründe bulunan ya da bir dönem gazetecilikle ilgilenmiş veya kent basınına yakından bilen ve takip eden kişilerden oluşmaktadır. Bu adaylardan ikisi basınla ilgili bir cemiyetin başkanlığını veya basınla ilgili bir kuruluşun yöneticiliğini yaparken, dördü gazete sahibi veya gazete çalışandır. Diğer dört aday ise, yerel yönetimler kademesinde görev yapan belediye başkanı, il özel idaresi veya il genel meclisi mensubu iken; son altı aday Mersin'de çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren kentin ekonomik, siyasal ve sosyal açıdan etkili bireyleri olan kişilerden seçilmiştir. Mülakatta bulunan kişilerin paylaştığı bilgiler; onların kentteki konumlarını, çalıştıkları yerlerdeki pozisyonlarını, kişisel yaşamlarını vs. etkileyebileceği düşünüldüğünden kimliklerinin gizli tutulmasına gayret edilmiş ve bu amaçla, aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere bir sınıflandırma yapılmıştır.

Tablo 7. Görüşülen Yerel Aktör ve Gazetecilerin Künyesi

GÖRÜŞÜLEN YEREL AKTÖR VE GAZETECİLERİN KÜNYESİ					
Aktör	Mesleki Pozisyon / Deneyim	Kurum	Aktör	Mesleki Pozisyon / Deneyim	Kurum
A1	Siyasetçi	Belediye	A9	Gazeteci	Gazete
A2	Siyasetçi	Belediye	A10	Yönetici	Gazete
A3	Siyasetçi	İl Genel Meclisi	A11	Gazeteci	Gazete
A4	Bürokrat	İl Özel İdaresi	A12	Müdür	Ajans
A5	Yönetici	TV	A13	Yönetici	Gazete
A6	Bürokrat	Devlet	A14	İşadamı / Köşe Yazarı	-
A7	Yönetici	Dernek	A15	Avukat / Kent Araştırmacısı	-
A8	Yönetici	Radyo	A16	İşadamı / Köşe Yazarı	-

Mülakatla elde edilmek istenen bilgiler dört ana gruba ayrılmış ve bunlar da birbiriyle alakalı alt başlıklara bölünmüştür. Mülakat içerisinde ilk bölüm, “Mersin’de Basın” olarak belirlenmiştir. Burada, Mersin Basın tarihinin özellikle son dönemine ilişkin kaynak eksikliği giderilmek istenmiş ve kentte basının mevcut durumu hakkında bilgi alınması amaçlanmıştır. Katılımcılardan genel olarak; Mersin basının yakın geçmişi, eski ve yeni dönem tirajları, yaşadıkları sorunları, beklentileri ve gazetecilerin çalışma koşullarına ilişkin bilgiler elde edilmek istenmiştir. “Gazete” bölümü başlığı altında mülakata katılan gazete çalışanı ve sahiplerinden, gazetesinin mevcut durumu hakkında bilgi alınmak istenmiştir. Bu sorular; gazetenin kuruluşu, sahipliği, yönetim ve organizasyon yapısı, yayın süresi, sayfa sayısı, köşe yazarı sayısı, ortalama tirajları, kadro durumu, ücret politikası ve fiziki şartlarına ilişkin teknik bilgilerden oluşmaktadır. “Yayın Politikası” bölümünde ise, haber yaparken dikkat edilen hususların neler olduğu

öğrenilmeye çalışılmıştır. Bunun için; yayın politikası, haber kaynakları, çeşitli çevrelerin gazete üzerindeki etkisi ve baskı grupları ile olan ilişkileri sorgulanmak istenmiştir. Son olarak “Geri bildirim” bölümünde; gazetecilerle yapılan mülakatlarda gazetelerin yayın politikaları sonrası ne boyutta geri dönüş sağlandığı öğrenilmek istenmiştir. Aynı bölümde bu sorular farklı bir açıdan kentin diğer aktörlerine yöneltilmiş, gazetelerin kent üzerinde kamuoyu oluşturmadaki başarısı öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca, yerel gazetelere güven düzeyi de anlaşılacak istenmiştir.

İçerik Analizi Tekniği

Mersin İmece ve *Bugün Mersin* gazetelerinin, birinci sayfadan verdikleri haberlerde kentin sorunlarını nasıl ve hangi ölçüde gündeme taşıdığını anlayabilmek amacıyla içerik analizi tekniğine tabi tutulmuştur. Mersin’de çalışmanın yapıldığı dönemde, BİK tarafından vasıflı gazete olarak nitelendirilen 16 gazete içerisinden; gazete içeriği, aktif çalışan sayısı, kadro durumu ve fiili satış ortalaması gibi kıstasları nispeten daha iyi yerine getiren iki gazete olması dolayısıyla tercih edilmiştir.

Çalışma’nın içerik analizi bölümünde iki gazetede temel olarak dört soruya cevap aranmak istenmektedir. Bunlar:

- 1- Gazete İçeriğinin Haber Konularına Göre Dağılımı Nasıldır?
- 2- Haberin Düzenlenme Biçimi Bakımından Dağılımı Nasıldır?
- 3- Haberin Öznesine Göre Dağılımı Nasıldır?
- 4- Üretim Bakımından Haber Kaynakları Nasıldır?

Gazete İçeriğinin Haber Konularına Göre Dağılımı Nasıldır?

Gazete içeriğinin haber konularına göre dağılımını anlayabilmek için, “Haber Kategorisi” oluşturularak seçilen gazetelerin birinci sayfa haberlerine göre; kent gündemini hangi haberlerin daha çok meşgul ettiği ve hangilerinin daha çok gündemde tutulduğu ortaya konmak istenmektedir.

“Haber Kategorisi” içerisinde altyapı, enerji, atık, kanalizasyon, kirlilik, yerleşim, ulaşım, yeşil alan yaratılması, kent planlaması, haberleşme, gibi konuların yer aldığı “Çevre” başlığı; istihdam, yatırım, üretim artışı, ihracat, turizm, enerji gibi konuların yer aldığı “Ekonomi” başlığı; konser, sergi, açılış, kokteyl, özel gün aktiviteleri, yarışma, ören yerleri tanıtımı ve üçüncü sayfa haberleri gibi konuların yer aldığı “Yaşam” başlığı; sağlık ürünleri, diyet, tedavi yöntemleri gibi haberlerin yer aldığı “Sağlık” başlığı; futbol, basketbol, yüzme gibi sporlar, onların profesyonel ve amatör klüp haberleri, başarıları, transferleri gibi haberlerin yer aldığı “Spor” başlığı; yerel aktörlerin her türlü açıklama ve faaliyetleri, baskı grupları ve bireylerin protesto, eylem, şikâyet haberlerinin yer aldığı “Siyaset” başlığı bulunmaktadır.

Haberin Öznesi Bakımından Dağılımı Nasıldır?

Çalışmada önemli bir yer tutan haberin öznesine göre dağılımı, birinci sayfada yer alan gazete haberlerinin kimleri temsil ettiğini incelemek istemektedir. Buna göre “Siyasal Parti Faaliyetleri”, “Baskı Grupları”, “Merkezi Hükümet”, “Yerel Yönetimler”, “Bürokrasi” olmak üzere 5 ana kategori yer almaktadır.

“Siyasal Partiler” kategorisinde; AKP, CHP, MHP, BDP ve Diğer Partiler içeriği altında; genel başkan, milletvekilleri, milletvekili aday adayları, il - ilçe başkanı, kadın ve gençlik kollarının yaptığı açıklama ve faaliyetleri yer almıştır. “Baskı Grupları” kategorisinde, vakıf, dernek, mesleki kuruluş, sendika, enformel dayanışma ağları, sermaye

çevreleri ve diğer (aydın, akademisyen, vatandaş, öğrenci vs.) arasında hangilerinin yer aldığı incelenmiştir. “Merkezi Hükümet” kategorisinde, cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar, vali ve kaymakam; “Yerel Yönetimler” kategorisinde, belediye başkanları, il genel meclisi üyeleri ve il özel idaresi mensuplarının açıklama ve faaliyetlerine yer verilmiştir. Son olarak, “Bürokrasi” kategorisi içerisinde kamu kuruluşlarında görevli yetkililerin açıklama ve faaliyetleri yer almaktadır.

Haberin Düzenlenme Biçimine Göre Dağılımı Nasıldır?

Haberin düzenlenme biçimine göre dağılımı, gazetenin bir haberi hangi tekniği kullanarak oluşturduğuna dair bilgi edinmemizi sağlar. Eğer ki bir gazetede araştırma, derleme ve bilgi haberlerinin sayısı çok az, olay haberlerin sayısı fazla ise; o gazete, kent insanını bilgilendirerek kamuoyunun oluşumuna destek vermek noktasında yetersiz kalmaktadır. Çalışmada aşağıdaki haber düzenleme biçimleri incelenmektedir. Bunlar;

Araştırma Haber: Tüm haber türleri için geçerli bir koşuldur. Ancak, bu tür haberler detaylı araştırmalara dayanan, özel bir çalışma ve çaba çerçevesinde ortaya konulan haberleri anlatmak için kullanılmaktadır (Gürcan 2005: 29). Araştırma haberler, daha çok üstü kapalı kalmış olayların detaylarına inerek habere ilişkin gerekli bilgi ve belgeleri toplayarak geniş bir haber dosyası hazırlamayı içermektedir (Arslan 1997: 109). Örneğin, Mersin’de her yerden denize girilebilmesi için yapılması beklenen atıksu arıtma tesisinin ihale bedelinin çok yüksek olduğunu belgelerle ortaya koyup, diğer şehirlerdeki örneklerle karşılaştırılması bu sınıfa girmektedir.

Derleme Haber: Değişik zamanlarda oluşmuş olayları çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgi ve belgelerle bütünleştirerek; diğer deyişle aynı konuyla ilgili haberleri derleyip toplayarak bir haber haline getirmedir (Gürcan 2005: 29). Örneğin, Akdeniz

Oyunları'nın Mersin'e verilmesi sürecinden, tesislerin planlanması, organizasyonun yapılmasına kadar ki sürenin anlatıldığı haberler bu sınıfta yer almaktadır.

Bilgi Haber: Her alandaki bilgileri içeren ve gerekli değerleri taşıyan haberlerdir (Gürcan 2005: 30). Örneğin, Mersin'de yeni keşfedilen bir balık türünün incelenmesi ya da tarihi dönemlerden kalma bir mamut iskeletinin bulunduğu yer ve dönemle ilgili bilgilerin anlatıldığı haberler bu kategoride değerlendirilmektedir.

Olay Haber: Toplumu ilgilendirecek bir olay hakkındaki bilgilerin haber diline aktarılıp sunulmasına dayanmaktadır (Gürcan 2005: 30). Olay haberlerin içeriğinde sıcak gelişmelerin bulunmasının yanı sıra önceden düzenlenmiş, planlanmış etkinlikler haberleri de yer almaktadır (Arslan 1997: 110). Örneğin, Nevit Kodallı Güzel Sanatlar Lisesi'nde erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin birbirlerine belirli bir mesafede duracakları yönündeki haber ve Mersin'in 40 yıl sonra ilk defa Japonya'ya greyfut ihraç etmesi haberi bu sınıfa girmektedir.

Öykü Haber: Habere konu oluşturan olayların dramatize edilerek yazılmasıdır (Gürcan 2005: 29). Habere konu olan olay, öyküleştirilerek, diğer deyişle olay bir öykü anlatım havasında verilmektedir. Örneğin; üniversite mezunu işsiz bir gencin yaşadığı zorlukların dramatize edilerek anlatılması gibi...

Üretim Bakımından Haber Kaynakları Nasıldır?

Haberin kaynağına göre dağılımı, gazetelerin bir olayı kendilerinin haberleştirip haberleştirmedini sorgulamamızda yardımcı olmaktadır. Gazetecilikle ilgili çalışmalarda haber kaynakları birinci el ve ikinci el kaynaklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Yalnız, çalışma esnasında haber kaynağının tam olarak kestirilemediği durumları açıklamak için "gazete kaynağı" kısmı eklenmiştir.

Birinci El Kaynaklar: Haberi olay yerinden, olayı gözleyerek ve birinci el kaynaklardan edinilen bilgiler oluşturur. Muhabirin bizzat olayı izlediği, haber kaynağına telefonla ulaşıp bilgi aldığı ya da röportaj yaptığı haberler birinci el kaynaklardandır (Bayçu, 2005: 32).

İkinci El Kaynaklar: Muhabirin gözleyemediği haberlere ikinci el kaynaklardan habere ulaşmasıdır. Haber ajansları, çeşitli kurumların basın bültenleri, açıklamalar, kamu ve özel sektör kuruluşları ve her çeşit sivil toplum örgütlerinden elde edilen haberler ikinci el kaynaklara girmektedir (Bayçu, 2005: 32).

Gazete Kaynağı: Gazetenin bir haberle ilgili bilginin kendisine telefon, internet gibi yollarla ulaştırıldığı ya da gazetenin bu bilgiyi, birinci el kaynak şeklinde elde edip etmediğinin bilinmediği durumlarda haberin altına muhabir adı yazmak yerine, bilginin kaynağı olan gazetenin ismine yer vermesidir.

İçerik Analizinin Sınırlandırılması

Araştırma'nın sınırlandırılması daha çok dönem aralığı ve haber sayısı ile ilgilidir. Gazetelerin incelenmeye başlandığı dönem, 12 Haziran genel seçimlerinin olduğu, 2013 Akdeniz Oyunları'nın Mersin'e verildiği, Akkuyu Nükleer Santrali projesinin yapılmaya çalışıldığı ve MİY'in Süper Lig'e çıktığı vb. kent gündemi için oldukça hareketli bir sene olan 2011 yılı olarak belirlenmiş. 2011 yılının Ocak - Haziran dönemi, 6 aylık bir zaman dilimi içerisinde, her ayın ikinci Pazartesi gününden itibaren, Mersin'de gazetelerin son kez çıktığı Cumartesi gününe kadar ki geçen 6 günlük süre olmak üzere; *Mersin İmece ve Bugün Mersin* gazetelerinin birinci sayfadan verdiği toplam 638 haber incelemeye konu olmuştur.

SONUÇ

Günümüzde, hemen her alanda yaşanan sektörleşme ve ticari tekelleşme olgusu basını da etkilemiş, değişen gazetecilik algısıyla, gazetelerin niteliğinden çok, ne kadar satıldığı ve reklam alabildiği üzerinden kurgulanmaya başlanmıştır. Türkiye’de bu sürece ayak uyduramayan yerel basın, kent ölçeğinde büyük yatırımlar yapmaktan vazgeçmiş, devletten aldığı resmi ilanlarla yetinmeye çalışmıştır.

Bugün, Türkiye’de BİK’in belirlediği standartlarda faaliyet gösteren yerel gazetelerin büyük çoğunluğu kendi arz-talep dengesini yaratamamış, kent ölçeğine yaygınlığı ve bilinirliği çok yetersiz kalmıştır. Dolayısıyla, gazete satışı ve reklam gelirlerinden fazla birşey elde edemez durumda olan yerel basın; BİK’in belirlediği personel sayısı, yüz ölçümü, baskı sayısı, abonelik gibi şartları en düşük seviyede yerine getirmektedir. Mesela, Türkiye’deki BİK’in vasıflı olarak nitelendirdiği yerel gazetelerin büyük bir çoğunluğunun baskı ortalaması 600’ler civarındadır. Yine, BİK’in koyduğu bir standarda göre, satış oranlarının yarısı aboneliklere, diğer yarısı da bayi satışlarına ayrılmak zorundadır. Aboneliklerin büyük bir çoğunluğu kamu kuruluşlarına dağıtıldığı bilindiğine göre, yerel gazeteler genel itibarıyla bürokrasiye hizmet ediyor görünmektedir. Bu durum, yerel basının ilk çıktığı vilayet gazeteleri örneğine çok benzemektedir. Osmanlı’nın kendi bürokratları arasındaki iletişimi sağlamak için kurduğu yerel basın mekanizması, günümüz Türkiye’sinde de bir şekilde devamlılığını sürdürmektedir. Diğer yandan, bayilerde satılan az miktardaki gazetenin tamamının vatandaşlara ulaştığını düşünsek bile, etkin bir demokrasinin yaratılmasında yerel basının pek bir gücünün olamayacağı ortadadır. Türkiye’deki bu durumun Mersin boyutuna baktığımızda da benzer şeyleri söylemek mümkündür. Kent nüfusu bir milyon civarında olan bir kentte, tiraj

oranlarının 500 adet düzeyinde olması, yerel gazetelerin ulaşılabilir olma boyutundaki yetersizliği ortaya koymaktadır. Ayrıca, kentte BİK'in vasıflı gazete olarak belirlediği 2013'e kadar yayınlanan gazetelerin mülkiyetinde, neredeyse her iki gazetenin farklı adla aynı yayın grubu, aile ya da kişiye ait olduğunu görüyoruz. Yine, bu gazetelerin birçoğu aile şirketi gibi faaliyet göstermekte ve mülakatlarda da belirtildiği gibi aslında BİK'in koyduğu zorunlu çalışan sayısı bile, çoğu zaman yerel gazetelerde geçerli olmamaktadır.

Yaşanan başka bir değişim de, Türkiye'de 1980 sonrası, merkezi hükümetlerin yerel yönetimler mevzuatında yaptığı düzenlemelerle belediyelere kaynak artırımı ve yetki devri gibi değişikliklerle yerelin artan önemidir. Bu dönemden sonra, kentin cazibesi sermaye gruplarını çekmeye başlamıştır. Yine, kentlerin hızlı şekilde rant alanlarına dönüşmesi, çıkar gruplarının arasındaki rekabetin de artmasına sebep olmuştur. Kentteki ranttan faydalanmak isteyen siyasetçi, bürokrat, ekonomik ve sosyal açıdan güçlü aktörler, kent üzerindeki söz sahipliğini arttırmak için çeşitli çabalara girmiştir. Kendisi de bir yerel aktör olan basın, bu dönemde kentin diğer çıkar grupları ile daha yakın ilişkiler kurmaya başlamıştır. Özellikle, mülakatlarda da bahsedilen 1990'lı yıllarda yerel basının etkin olması, bu durumuyla paraleldir. Aslında, Mersin ölçeğinde değerlendirildiğinde bu etkinlik gazete tirajı ya da kent geneline ulaşılabilirliği ile birebir alakalı değildir. Çünkü o dönemde, mülakatlarda bahsedilen tiraj oranları 1000-1500'ler civarındadır. Bu durumda dahi kent nüfusu ile gazete tirajı oranı arasında büyük bir uçurum söz konusudur. Burada şu noktayı da atlamamak gereklidir; her ne amaçla olursa olsun gazetelerin kent gündemine ilişkin konuları tartışmaya açması ve kamuoyu oluşturma potansiyeli olması, o gazetelerin tirajlarının artmasındaki en önemli faktördür. O dönemde, Mersin'de faaliyet göstermeye başlayan gazete sahibi ya da bir şekilde işin içerisinde olanların da bahsettiği gibi; bir yandan gazetecilik yapılırken, diğer yandan gazeteyi ileride iyi fiyatlara satma düşüncesi

vardı. Bu şekilde, Mersin’de belki günümüzdeki anlamıyla şantaj habercilik yapılmadığı, fakat gazetenin etkinliğinden faydalanıp ama yine de gazeteyi en çok eleştirdikleri kent aktörlerine ya da onların ilişki içerisinde olduğu kişilere devrettikleri görülmektedir. Diğer yandan, benzer yakınlık ilişkileri bu kadar aleni olmasa da, farklı çeşitlerde kendini göstermektedir. Bu iddialardan ilki, kentte etkin olan bazı medya çalışanlarının basın danışmanı olarak, çeşitli kurum ve belediyelerde bünyesinde de çalıştırılmasıdır. Yine, yakın tarihe kadar kentte basınla alakalı 5 tane farklı cemiyet, dernek veya birliğin faaliyet göstermesi, bu yakın ilişkiler yüzünden her çıkar grubunun kendini çeşitli yollarla temsil etme arayışıdır. Diğer bir konu ise, yaptığı haberlerden bir gelir elde etmeyen yerel basının, kentin aktörlerinden aldığı reklamlar sonucunda, kendini bir şekilde o kişi ya da gruplara karşı sorumlu hissetmesidir. Bu durumda, söz konusu kişi siyasi ya da ekonomik çıkar amaçlı bir faaliyet ya da açıklamasını gönderdiğinde, kendilerini bu olayı haber yapmak zorunda hissetmekte olduklarıdır.

Bugün, Mersin basınının kent insanı tarafından ulaşılamaz olduğu gerçeğinin benzer şekillerde devam ettiğini görmekteyiz. Yine, yerel basının çeşitli aktörlerle kurduğu yakınlık ilişkisi farklı boyutlarda devam etmektedir. Mesela, kentte birçok gazete mülkiyetinin iş dünyası ya da siyaset dünyasından kişiler tarafından çıkarılması gibi. Peki, bu yakın ilişkilere paralel olarak, yerel gazeteler kentte özellikle kimleri temsil etmektedir? Araştırmaya konu olan iki gazetenin de CHP ile yakın ilişkileri olduğunu düşünürsek, bu partinin diğer il, ilçe parti örgütlerine nazaran daha yüksek oranda temsil edildiğini görebiliriz. Bu temsiliyet düzeyinde daha muhalif bir gazete olması dolayısıyla *Mersin İmece* gazetesinin göreceli olarak diğer partilere daha fazla yer verdiği görülmektedir. Baskı gruplarının temsiliyet düzeyinde, iki gazetede toplam haberin yarısından fazlasını içermesi bakımından önemlidir. Çünkü, kentin kararlarına bir şekilde katılmak ya da kente

ilişkin kararlarda söz sahibi olmak için faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu, meslek kuruluşu, enformel grup veya bireylerin gazetelerde yer bulması; demokrasinin katılımcılık ögesinin hayata geçirilmesinde önem arz etmektedir.

Çalışmanın diğer araştırma sorularından birisi de; Mersin’de faaliyet gösteren gazetelerin kent gündemini ne kadar tartıştığıdır. İki gazetenin birinci sayfadan verdiği haberlerde, genel konular itibari ile siyaset başlığının baskın olması, yerel basının işlevlerinden birisi olan kent siyasetine ilişkin konularda, yerel gazetelerin haber yapma ve bilgilendirme görevini yerine getirdiğini göstermektedir. Yine sağlık, spor, ekonomi, yaşam, çevre başlıklarının çeşitliliği de, bu gazetelerin haber yapma, bilgilendirme, eğlendirme ve eğitime fonksiyonlarına hizmet ettiğini gösterir. Yalnız, demokrasi anlayışı çerçevesinde kent gündemi ile ilgili olayların detaylarını gösterecek, kent düzeyinde tartışma sürecinin yaratılmasını sağlayacak, bu şekilde kamuoyunun oluşmasına yardımcı olacak ve kent insanın yerel konulara katılımını destekleyecek en önemli haber biçimi olan araştırma haberin iki gazetede de olmaması büyük eksikliklerdir. Bu haber biçimi aynı zamanda yerel gazetelerin gazetecilik isteğini de göstermektedir. Bu anlamda, Mersin gazeteleri kent gündemini yansıtmak noktasında faydalı olurken, bu olayları derinlemesine incelemek, araştırmak ve bu yönüyle kamuoyunun oluşmasına hizmet etmek noktasında yetersiz kalmaktadır.

Araştırma sorularının sonuncusu; Mersin gazetelerinde ne tür geri bildirimlerin olduğu ve yakın ilişkilerle paralel olarak, bunların özellikle kimler tarafından yapıldığıdır. Ayrıca, kentte yayınlanan gazetelerin kent bilinci ve aidiyetini yaratma noktasındaki çabaları da öğrenilmek istenmiştir. Burada kısaca belirtmek gerekirse, tiraj sayıları her ne kadar düşük olursa olsun, her gazetenin birden fazla okunabileceği, internet yoluyla da takip edilebileceği ve kentle ilgisi olan siyasetçi ve bürokratların bir şekilde kendileriyle

ilgili haberlere ulaşabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Aslında yerel gazetelerin yaptığı bir haber sonrası çeşitli kurum, kuruluş ve bireylerden geri dönüşlerin olması, yerel basının bir şekilde takip edildiğini göstermektedir. Gazetelerde, özellikle kent sorunlarını ilgilendiren konularla ilgili bir haber yapıldığında, ilgililerin çözüm ürettiğini görmekteyiz. Diğer bir önemli konuya, yerel gazetelerin kent aidiyeti ve bilincini yansıtan haberlere özen göstermesidir. Yine, yerel gazetelerin yaptıkları haberlerde kent hassasiyetini göz önünde bulundurdıkları da gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak; Mersin’de çok fazla yayınlanan gazete bulunmaktadır. Fakat bu gazetelerin kent genelinde ulaşılabilir olmamasından dolayı parçalanmış, haber içeriklerindeki benzerlik ve BİK’ten aldığı gelirlerle ayakta durmaya çalıştığı için tek tipleşmiş bir görünüm sergilemektedir. Yine, Mersin basınının yaşadığı ekonomik kaygı ve etik sıkıntılar, onların habercilik anlayışını etkilemekte, kent kamuoyu üzerindeki güvenini sarsmakta ve yerel gazeteleri kent siyasetinde etkisiz kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ş. (2004). Türkiye’de kentbilim gelişim sürecine eleştirel bir yaklaşım. M. Güneş (Ed), *Küreselleşme kısılcacında kent ve politika* içinde (s.145-175). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alkan, H., & Taş, İ. E. (2007). *Yerel siyasetin dönüşümü: Afşin örneği*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- AnaBritannica. (2004). *Basın*. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Arslan, A. (2009a). Genel seçim sonuçlar temelinde Mersin’in siyasi yapısı. Y. Özdemir (Ed), *Mersin sempozyumu* içinde (s.1680-1708). Mersin: Mersin Valiliği.
- Arslan, A. (2009b). Yerel seçim sonuçları temelinde Mersin siyasi yapısı. Y. Özdemir (Ed), *Mersin sempozyumu* içinde (s. 1750-1771). Mersin: Mersin Valiliği.
- Arslan, E. (1997). *Türkiye’de yerel basının kentleşme süreci içindeki yeri ve önemi*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Arslan, Ü. & Doğan C. (2004). Kentleşmemiş kent ekonomileri: Türkiye örneği. M. Güneş (Ed), *Küreselleşme kısılcacında kent ve politika* içinde (225-242). Ankara: Detay yayıncılık.
- Artan, G. (1996). *Mersin basın tarihi*. Mersin: Mersin Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Atabek, N. (2005). Yerel basın ve demokrasi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 22, 47-54.

- Aydeniz, H. (2007). Tarihsel ve literal açıdan yerel gazetecilik. S. Gezgin (Ed), *Türkiye 'de yerel basın içinde* (s. 1-28). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları
- Bayçu, S. U. (2005). *Halkla ilişkiler yazarlığı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Bayraktar, S. U. (2007). Merkez-çevreden çevrenin merkezlerine: Türk yerel demokrasi sorunsalının değişen kurgusu. *Yerel yönetimlerde dönüşüm sempozyumu*, Ankara: Türkiye Mimar ve Mühendisler Odası Birliği Yayınları.
- Bayraktar, S. U. (2011). Yerelin seçimi, çözümlemenin yereli: Mersin'de mart 2009 il genel meclisi ve büyükşehir belediye başkanlığı seçimleri. *Toplum ve Bilim*, 121, 48-78.
- Bayraktar, S. U. (2012). Bir simbiyoz olarak Türkiye'de merkez-yerel ilişkileri. Sunulan 1. Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi, Yayınlanmamış tebliğ.
- Belli, A., & Aydın, A. (2012). Yerel demokrasi ve katılım: Kahramanmaraş ve Hatay illerinin karşılaştırılması. *II. Bölgesel sorunlar ve Türkiye Sempozyumu*, Kahramanmaraş.
- Basın İlan Kurumu tarihçesi. (2012a). *Basın İlan Kurumu*. Erişim tarihi: 28 Mayıs 2013, <http://www.bik.gov.tr/kurumsal/tarihce/>
- Basın İlan Kurumu Kasım 2012 Türkiye geneli yerel basın tiraj verileri. (2012b). *Basın İlan Kurumu*. Erişim tarihi: 25 Mayıs 2013, <http://www.bik.gov.tr/files/tiraj/kasim-2012.pdf>

- Basın İlan Kurumu Kasım 2012 Mersin tiraj verileri. (2012c). *Basın İlan Kurumu*. Erişim tarihi: 27 Mayıs 2013, <http://www.bik.gov.tr/files/tiraj/kasim-2012.pdf>
- Mersin gazeteleri birleşti. (2012d). *Basın İlan Kurumu*. Erişim tarihi: 25 Mayıs 2013, <http://www.bik.gov.tr/mersin-gazeteleri-birlesti-haberi-18036/>
- Basın İlan Kurumu Mayıs 2013 Mersin tiraj verileri. (2013). *Basın İlan Kurumu*. Erişim tarihi: 25 Mayıs 2013, <http://www.bik.gov.tr/files/tiraj/mayis-2013.pdf>
- Bodur, F. (1996). *Yerel basında yönetim ve örgüt yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Bulut, M. (2007). Mersin'in yerel gazete tarihi. S. Gezgin (Ed), *Türkiye'de yerel basın* içinde (s.139-161). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Büyük Larousse. (1986). *Basın*. İstanbul: Interpress Basın ve Yayıncılık.
- Büyükbaykal, G. (2005). Türkiye'deki yerel basının işlevi ve önemi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 23, 83-88.
- Çakır, S., & Sarı, M. (2009). Mersin'de kentleşme, göç ve kentle bütünleşme sorunu. Y. Özdemir (Ed), *Mersin sempozyumu* içinde (s. 1569-1576). Mersin: Mersin Valiliği.
- Çığ, Ü. (2007). 19. yüzyılda Osmanlı'da gazetecilik hareketleri: Takvim-i Vekayi'den vilayet ve özel girişim gazetelerine. S. Gezgin (Ed), *Türkiye'de yerel basın* içinde (ss. 29-76). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Çukurçayır, A. (2000). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Demirkent, N. (1997). Yerel gazeteciliğin özellikleri ve önemi. *Yerel basın eğitim seminerleri*. İstanbul: Konrad Adenauer Vakfı Yayını.

- Develi, Ş. (1998). *Akdeniz 'de inci kent Mersin*. Mersin: Gözde Ofset.
- Develi, Ş. (2007). *Eski Mersin 'de yaşam*. Mersin: Avcı Ofset.
- Develi, Ş. (2008). *Dünden bugüne Mersin: 1836 - 1990*. Mersin: Yorum basın yayın.
- Doğan, A. E. (2002). *Birikimin hamalları: Kriz, neo-liberalizm ve kent*. İstanbul: Donkişot Yayınları.
- Duman, H. H. (2007). Osmanlı döneminde yerel basın. S. Gezgin (Ed), *Türkiye 'de yerel basın içinde* (s. 77-88). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Erder, S., & İncioğlu, N. (2004). Yerel politikanın yükselişi. S. İlkin, O. Silier, & M. Güvenç (Ed), *İlhan Tekeli için armağan yazılar içinde* (539-558). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Erinç, O. (1999). Yerel medyanın tarihsel gelişimi ve geleceği. S. Gezgin (Ed), *Türkiye 'de yerel basın içinde* (s. 107-110). Eskişehir: İstanbul İletişim Fakültesi Yayınları.
- Ertürk, H., & Sam, N. (2009). *Kent ekonomisi*. Bursa: Star Ajans.
- Gezgin, S. (2009). *Türkiye 'de yerel basın*. İstanbul: Der Yayınları.
- Girgin, A. (2001). *Türk basın tarihinde yerel gazetecilik*. İstanbul: İnkılâp.
- Gosselin, T. (2006). *What local media tell us about post-communist democracy*. Central European University Department of Political Science, A Doctoral Dissertation.
- Güleç, S. (2005). *Türkiye 'de yerel yazılı basın ve Mersin örneği*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

- Güler, B. A. (1998). *Yerel yönetimler: Liberal açıklamalara eleştirel yaklaşım*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Gürcan, H. İ. (2005). Halkla ilişkiler yazarlığı. S. Bayçu (Ed), *Haber yazma teknikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Mersin’de gazeteler birleşti. (2012, Aralık 4). *İhlas haber ajansı*. Erişim Tarihi 30 Mayıs 2013, <http://www.haberler.com/mersin-de-gazeteler-birlesti-4144397-haberi.htm>
- İnuğur, M. N. (2005). *Basın ve yayın tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Judge, D. (1998). Pluralism. D. Judge, G. Stoker, & H. Wolman (Ed), *Theories of urban politics* içinde (s.13-35). Londra: SAGE Publications.
- Keleş, R. (2009). *Yerinden yönetim ve siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Levent, T. (2009). 1980’lerden 2000’lere Mersin ekonomik yapısındaki değişmeler. Y. Özdemir (Ed), *Mersin sempozyumu (C 2)*. Mersin: Mersin Valiliği.
- Mersin’in tek bölge gazetesi. (2013).*Mersin İmece gazetesi*. Erişim tarihi: 25 Mayıs 2013, <http://www.gazeteimece.com/medya/mersinin-tek-bolge-gazetesi.htm>
- Ünal: Mersin Basını MGC’de Birleşti. (2009). *Mersinistikbal.net*. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2013, http://www.mersinistikbal.net/guncel/2015-Unal_-Mersin-basini.htm
- Mersin basın kuruluşları listesi. (2013). *Mersin valiliği*. Erişim tarihi: 23 Mayıs 2013, <http://www.mersin.gov.tr/>

- Oğuztimur, S. (2009). Mersin limanının küresel liman vizyonunun çevre düzeni planı bağlamında değerlendirilmesi. Y. Özdemir (Ed), *Mersin sempozyumu* içinde (s. 1144-1155). Mersin: Mersin Valiliği.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, kentleşme ve kentsel değişim*. İstanbul: Ekin Kitabevi.
- Öztekin, A. (2003). *Siyaset bilimine giriş*. Ankara. Siyasal Kitabevi.
- Pierre, J. (2011). *The politics of urban governance*. London: Palgrave macmillan.
- Polat, S., & Aras, M. Ö. (2007). Yerel yönetimlerde demokrasi sorunsalı: yerel katılım. sunulan yerel yönetimlerde dönüşüm sempozyumu, Ankara: Mattek Matbaa.
- Salihpaşaoğlu, Y. (2007). *Türkiye 'de basın özgürlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Şengül, H. T. (2000). Radikal kent kuramları üzerine eleştirel bir değerlendirme: Alternatif bir yaklaşıma doğru. *Amme İdaresi Dergisi*, 333(1), 27-58.
- Şengül, H. T. (2001). *Kentsel çelişki ve siyaset: Kapitalist kentleşme süreçleri üzerine yazılar*. İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- Stoker, G. (1995). *Regime theory and urban politics*. Londra: Sage.
- Tekeli, İ. (1999). *Katılımcı demokrasi, kamusal alan ve yerel yönetim*. İstanbul. Demokrasi Kitaplığı.
- Tekeli, İ. (2011). *Kent, kentli hakları, kentleşme ve kentsel dönüşüm yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- TÜİK. (2012). *Seçilmiş göstergelerle Mersin 2011*. Ankara: TÜİK Matbaası
- Tokgöz, O. (2008). *Temel gazetecilik*. İstanbul: İmge Kitapevi Yayınları.

- Ünal, R. (2009). Kent kültürü ve kente aidiyet bağlamında yerel televizyonların işlevi ve önemi. Y. Özdemir (Ed), *Mersin sempozyumu*. Mersin: Mersin Valiliği.
- Vetter, A. (2002). Local political competence in Europe: A resource of legitimacy for higher levels of government?. *International journal of public opinion research, 14*, 3-18.
- Vural, A. M. (1997). *Bir iletişim kurumu olarak yerel basının kamuoyu oluşumu sürecindeki işlevi ve yerel basın - kamuoyu ilişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Vural, A. M. (1999). *Yerel basın ve kamuoyu*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Wolman, H. (1996). Theories of local democracy in the United States. *Rethinking local democracy*. London: Macmillan Publishers Limited.
- Yavi, E., & Yavi, N. (1998). *Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. yılında İçel*. İzmir: Diya Ofset.
- Yılmaz, H. (2004). Kentleşme sürecinde yerel basın. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 19*, 251-261.
- Yılmaz, N. (2009). Yerel basının etik sorunları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 39*, 131-143.
- Yurt Ansiklopedisi. (1982). İçel Tarihi. *İçel*. İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

EKLER

EK-1: MÜLAKAT FORMU

MÜLAKAT FORMU ÖRNEĞİ	
<p>KİŞİSEL BİLGİLER</p> <p>MERSİN'DE BASIN</p> <p><i>Tarih</i></p> <p><i>Tirajlar</i></p> <p><i>Sorunlar</i></p> <p><i>Fırsatlar</i></p> <p><i>Gazeteciler</i></p> <p>GAZETE</p> <p><i>Kuruluş Tarihi</i></p> <p><i>Sahibi</i></p> <p><i>Yönetim – Organizasyon Yapısı</i></p> <p><i>Yayın Süresi</i></p> <p><i>Sayfa Sayısı</i></p> <p><i>Köşe Yazarı</i></p> <p><i>Tirajı</i></p> <p><i>Ekonomik Yeterliliği</i></p> <p><i>Kadro Durumu</i></p> <p><i>Ücret Politikası</i></p> <p><i>Fiziki Şartlar</i></p> <p><i>Beklentiler</i></p>	<p>GİRDİLER</p> <p><i>Yayın Politikası</i></p> <p><i>Haber Kaynakları</i></p> <p><i>Baskılar</i></p> <p><i>İlişkiler</i></p> <p>ÇIKTILAR</p> <p><i>Kararlar</i></p> <p><i>Kamuoyu</i></p> <p><i>Ekonomi</i></p> <p><i>Kent Kültürü</i></p> <p><i>Güven</i></p>

EK-2: İÇERİK ANALİZİ FORMU**İÇERİK ANALİZİ FORMU ÖRNEĞİ****Gazete Adı:****Gazete Tarihi:****➤ Gazete İçeriğinin Kentsel Siyasetin Konularına Göre Dağılımı Nasıldır?**

- 1- Siyaset
- 2- Çevre
- 3- Ekonomi
- 4- Yaşam
- 5- Sağlık
- 6- Spor

➤ Haberin Öznesine Göre Dağılımı Nasıldır?

1. SİYASAL PARTİLER		2. BASKI GRUPLARI	3. MERKEZİ ve YEREL YÖNETİMLER		4. BÜROKRASİ
1.1. Genel Merkez Haberleri 1.AKP 2.CHP 3.MHP 4.BDP 5. Diğer	1.2. İl, ilçe örgütleri 1.AKP 2.CHP 3.MHP 4.BDP 5. Diğer	1.Oda /2. Dernek / 3.STK /4.Sendika/ 5.Enformel dayanışma ağları/6.Sermaye Çevreleri/7.Diğer	3.1.Yerel Yönetim 1.AKP 2.CHP 3.MHP 4.BDP 5.Diğer	3.2. Merkezi Hükümet	4.1. Kamu Kuruluşları
1.1.1.Genel Başkan	1.2.1. İl Başkanı	2.1. Başkan	3.1.1.Başkan	3.2.1. Cumhurbaşkanı	4.1.1. Yönetici
1.1.2.Milletvekilleri	1.2.2. İlçe Başkanlığı	2.2. Üye	3.1.2. İl genel meclisi	3.2.2. Başbakan	
1.1.3.Mv. Ad. Aday	1.2.3. Kadın Kolları	2.3. Vatandaş	3.1.3. İl özel idaresi	3.2.3. Bakanlar	
	1.2.4. Genç Kolları	2.4. Birey		3.2.4. Vali	
				3.2.5. Kaymakam	

➤ ***Haberin Düzenlenme Biçimine Göre Dağılımı Nasıldır?***

- 0- Araştırma Haber
- 1- Derleme Haber
- 2- Tematik Haber
- 3- Bilgi Haber
- 4- Olay Haber
- 5- Öykü Haber

➤ ***Üretim Bakımından Haber Kaynakları Nasıldır?***

- 1- Birinci El Kaynaklar
- 2- İkinci El Kaynaklar
- 3- Gazete Kaynağı